29 1295

ХУШ ҚОЛИНГ ЦМРНИНГ ЎТГАН ОНЛАРИ

Илм ўзни билмакдир

Ма'рифат

MA'RIFAT ★ ХАЛҚ ЗИЁЛИЛАРИ ГАЗЕТАСИ ★ معرفت

1931 йилдан чиқа бошлаган | 1995 йил 27 декабрь, чоршанба | Баҳоси сотувда эркин нархда. | 51 (6697)

Расмий ахборот

ҚОНУНЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНДИ

21—22 декабрь кунлари Тошкентда биринчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг тўртинчи сессияси бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. А. Каримов катта нутқ сўзлади.

Ўзбекистон Республикаси бош вазирининг ўринбосари, молия вазири В. С. Ҳамидов Ўзбекистон Республикасини ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш ва Давлат бюджетининг 1996 йилги истиқбол кўрсаткичлари тўғрисида маъруза қилди. Халқ нойблари Давлат бюджетининг 1995 йилдаги ва 1996 йилнинг биринчи чорагидаги ижроси тўғрисида ҳукумат ахборотини навбатдаги сессияда тинглаш тўғрисида қарор қабул қилдилар.

Мамлакатимизнинг қонун чиқарувчи олий органи — Олий Мажлисининг мазкур сессиясида бир талай қонун лойиҳалари кўриб чиқилди ва қабул қилинди. Парламент аъзолари «Ўзбекистон Республикаси Марказий банки тўғрисида»ги, «Банклар ва банк фаолияти тўғрисида»ги, «Кичик ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришни рағбатлантириш тўғрисида»ги Қонунларни кўриб чиқишди. Муҳокамалардан сўнг бу Қонунларнинг лойиҳалари депутатларнинг фикр-таклифлари инобатга олинган ҳолда асос учун қабул қилинди.

Сўнгра Олий Мажлис Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат кодекси, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг биринчи қисми лойиҳаларини муҳокама қилди. Ҳар иккала лойиҳа иккинчи ўқишда қараб чиқилди.

Депутатлар ҳар иккала кодекснинг қабул қилинишини ёқлаб овоз бердилар. Айни вақтда Фуқаролик кодексининг биринчи қисми унинг иккинчи қисми қабул қилиниши ва кучга кириши билан бир пайтда кучга кириши қайд этиб ўтилди.

Олий Мажлисда «Ўзбекистон Республикасида депутатни чақириб олиш тўғрисида»ги, «Наслчилик чорвачилиги тўғрисида»ги Қонун лойиҳалари муҳокама этилиб, қабул қилинди. «Ўзбекистон Республикасининг давлат тили ҳақида»ги Қонуни янги таҳрирда қабул қилинди.

Иккинчи куни Олий Мажлис депутатлари томонидан Ўзбекистон Республикасининг Халқаро Шартномалари, Архитектура ва шаҳарсозлик; Ўзбекистон Республикасининг Давлат мукофотлари тўғрисидаги қонунларнинг лойиҳалари ҳам кўриб чиқилди ва қабул қилинди.

Олий Мажлис Конституциявий суднинг судьяларини сайлади. Бунгача Олий Мажлис Қонунчилик ва суд-ҳуқуқ масалалари қўмитасининг раиси бўлиб ишлаган Б. Эшонов конституциявий суднинг раиси этиб сайланди.

Сўнгра Олий Мажлис бошқа давлат билан тузилган шартнома ва битимларни ратификация қилди, республиканинг бир қанча халқаро конвенцияларга қўшилиши тўғрисида қарор қабул қилди, Олий суднинг айрим судьяларини сайлади, Олий хўжалик суди таркибига ўзгартишлар киритди.

Сессия котибиятининг раҳбари С. Муродов депутатлардан, корхона ва ташкилотлар раҳбарларидан, айрим фуқаролардан Олий Мажлис сессияси номига келиб тушган мурожаатлар тўғрисида ахборот берди. Парламент ўз ваколат доирасига кирувчи бошқа бир қанча масалаларни ҳам қараб чиқди.

Сессияда Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримовнинг кадрлар масаласига доир фармонлари тасдиқланди. А. Муталов Ўзбекистон Республикаси Бош вазири вазифасидан озод этилиб, Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари — «Ўздонмаҳсулот» давлат акционерлик корпорацияси бошқарувининг раиси этиб тайинланди.

Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири этиб У. Т. Султонов тайинланди.

СУРАТЛАРДА: сессиядан лавҳалар. В. Молгачев олган суратлар.

БУНЁДКОРЛИК — ФАРОВОН ҲАЁТ АСОСИ

Президент Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг IV сессиясидаги нутқи

Муҳтарам халқ нойблари!

Мамлакатимизнинг қонун чиқарувчи олий органи — Олий Мажлиснинг навбатдаги сессияси янги йил арафасида утмоқда. Умримизнинг қувончу ташвишларга тула яна бир йили ортда қоляпти. Утаётган йил воқеаларини кўз ўнгимиздан ўтказар эканмиз, сарҳисоб қилишга арзийдиган талай ишларимиз борлиги ва айни пайтда биз бугун 1996 йил режалари ҳамда олдимизда турган вазифаларнинг устувор йўналишлари ҳақида ҳам гаплашиб олсак ўринли ,деб ўйлайман.

1995 йил, ҳеч муболағасиз айтиш мумкинки, ислоҳотлар йўлидан дадил бораётган мамлакатимиз ҳаётида алоҳида ўрин тутади.

Мустақиллик йўлига қадам қўяр эканмиз, биз, аввало, давлат ва жамият қурилишининг, ҳаётимизнинг барча соҳаларини ислоҳ этишнинг узимизга хос, ўзимизга мос дастурини ишлаб чиқдик. Бугун биз бош мақсадимиз — бозор иқтисодиётига асосланган эркин демократик жамият қуришнинг аниқ ва асосли дастурига эгамиз.

Тараққиёт дастуримизга кўра, ислоҳотлар кучли ижтимоий сиёсат билан узвий ва уйғун ҳолатда, босқичма-босқич амалга оширилмоқда.

Соддароқ қилиб айтсак, янгича муносабатларга биз инқилобий сақрашлардан воз кечиб, изчил, собитқадамлик билан ўтиб келмоқдамиз. Ислоҳотлар ислоҳотлар учун эмас, аввалам-бор, одамлар манфаатига хизмат қилиши керак. Бизнинг қатъий фикримиз шундай.

Бугун мамлакатимиздаги ижтимоий-сиёсий вазиятга назар ташлаб, биз тўғри йўл танлаганимизни яна бир карра баралла таъкидлашимиз мумкин.

Барчангизга маълум: 1995 йилда Иккинчи жаҳон урушида қозонилган ғалабанинг 50 йиллигини нишонладик. Бутун инсоният қатори, ғалаба учун жон фидо қилганларни ҳурмат билан эсладик, ёруғ келажагимиз учун курашган ва бугунги янги жамиятни бунёд этишда биз билан ёнма-ён турган фахрийларимизнинг жасоратини, фидокорона меҳнатини муносиб тақдирладик.

1995 йил:

— иқтисодий-сиёсий ислоҳотларнинг пойдеворини яратиш;

— биринчи маротаба қўшпартиявийлик асосида ўтказилган эркин парламент сайловлари;

— жойларда маҳаллий ўз-ўзини бошқариш органларидан тортиб, вакиллик, ижроия, суд органларигача бўлган идора тизимларини барпо этиш;

— барча сиёсий ва жамоатчилик ҳаракатлари ва партиялар ҳамда республика аҳолисининг жамики қатламларидан вакиллик бўлган республика парламенти — Олий Мажлисни шакллантириш йили бўлди.

1995 йилда ислоҳий жараёнлар иқтисодий, ижтимоий ҳаётимизнинг барча соҳаларини қамраб, турмуш тарзимизга, онгимизга чуқурроқ кириб борди.

1995 йил Узбекистоннинг жаҳон ҳамжамиятидан, халқаро тизимлардан мустаҳкам ўрин олиш йили сифатида ҳам тарихда қолажак.

1995 йил ишлаб чиқаришнинг пасайиши кескин тухтатилган, халқимизнинг турмуш шароити барқарорланиши бошланган, ҳуқуқий давлатнинг демократик принциплари мустаҳкамланган йил сифатида ёдимизда сақланади.

Утган йилга ижобий баҳо беришга асосимиз бор. Зеро, 1995 йил давлатимизнинг тўрт йиллик тарихида энг самарали, мазмунли йил бўлди.

Мамлакатимизда иқтисодий, ижтимоий-сиёсий барқарорлик муқаррар тус олганлиги ҳаётимиздаги туб бурилиш якунланаётган йилда қўлга киритган энг катта ютуғимиздир.

Жамиятимизнинг сиёсий соҳадаги яна бир ютуғи шундаки, ижтимоий уйғунлашиш кучайди, фуқаролар ва миллатлараро тотувлик, тинчлик сақланди. Узаро ҳурмат, бағрикенглик, дўстлик ҳаётий эҳтиёж эканлигини мамлакатимиз фуқаролари тобора равшан ҳис этмоқдалар.

Вақт — ҳакам, деган гапнинг айни ҳақиқат эканини биз ўз тажрибамизда кўриб турибмиз. Енгил эҳтиросларга даври ўтди. Тараққиётимизнинг мантиқий ривожи олижаноб мақсадлар, интилишларни уйғунлаштириб, барча сиёсий кучларни жой-жойига қўйди. Бугун Узбекистонда давлатчилигимизга хавф солиши мумкин бўлган, жамиятимиз асосларини ўзгартира оладиган сиёсий куч йўқ.

Шаклланаётган ижтимоий-сиёсий ҳамда давлат тизими, бир томондан — халқимизнинг кўп асрлик тарихи, маданияти, анъаналарига, шу билан бирга, жаҳоннинг энг илғор тажрибаларига таянса, иккинчи томондан — мавжуд реал шарт-шароитлар, тарихий истиқболни назарда тутади. Тарихий истиқболимизни эса биз жаҳон ҳамжамиятида муносиб ўрин эгаллашда деб биламиз.

Утиш даврининг дастлабки босқичидаги демократик ўзгаришлар ва сиёсий тафаккур ранг-баранглигига баҳо берар эканмиз, айтиш мумкинки, Узбекистон бу борада бутунлай янгича, анъанавий бўлмаган йўлни танлади.

Бизнинг моделимиз ватанимиз ҳудудида тарихан шаклланган жамиятнинг кўпмиллатли таркибини сақлаб қолиш ва мустаҳкамлашга асосланади. Биз бу моделдан демократик ҳуқуқий давлат қуришнинг пировард мақсадлари учун фойдаландик. Бинобарин, аҳолининг муайян ижтимоий гуруҳлари, қатламларида юзага келган партиялар, жамоатчилик ҳаракатлари бу ноёб қуриса билан ҳисоблашмасликлари мумкин эмас.

Айни чоғда миллий ва бошқа жамоатчилик ҳаракатлари, шунингдек, ёшлар, диний, маданий ҳаракатлар ўзларининг иккинчи ёшариш фаслини бошдан кечирмоқдалар.

Мустақилликнинг дастлабки йилидаги кераксиз шовқин-суронлардан, ортиқча ур-сурлардан реал ҳақиқат сари ўтиш, иқтисодий ва сиёсий аҳволни ҳушёр кўз билан баҳолаш уларни дуқ-пуписалардан, шуҳратпарастлик вассвасалари, тор сиёсий манфаатлардан воз кечишга мажбур этмоқда.

Давлат ҳокимиятининг олий органлари тизимининг Узбекистон Республикаси Конституциясига мувофиқ шаклланиши, сайлов тизимининг янгиланиши, Олий Мажлисга ўтказилган сайловлар 1995 йилда сиёсий ислоҳотларни бевосита амалга оширишга имкон яратди. Олий ҳокимият органларига сайловлар жамият онгида туб бурилиш ясаб, мамлакат аҳолиси ислоҳотларни фаол қуллаб-қувватламоқда.

Қисқа муддатларда давлат, хўжалик, маъмурий, жиноий, фуқаролик, меҳнат қонунчилигининг асослари, шунингдек, кўп укладли иқтисодиёт манфаатларини, асосий демократик принципларни, инсон эрки ва ҳуқуқларини ҳимоя қилувчи қонунлар яратилди.

Бугунги кунда Узбекистон Республикаси Конституцияси инсон ва давлат, инсон ва жамият муносабатларининг ишончли кафолати бўлиб турибди. Кўп йиллик фаолиятимизнинг йўриқномаси бўлган Конституциямизда бугунги реал воқелигимиз ҳам, эртанги кунимиз ҳам ўз ифодасини топган.

Сиёсий тафаккурда, жамоат ва давлат ҳодимлари фаолиятида янгича ижтимоий интилишлар, шакл ва андозалар пайдо бўлаётгани демократиянинг турмушимиздан тобора мустаҳкамроқ ўрин олаётганидан далолатдир.

Утган йил минтақавий муаммоларни узил-кесил ҳал этишнинг мустаҳкам пойдеворини яратилди, десам, хато қилмайман. Биз Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг муътабар минбаридан бу муҳим масалага доир ва, шу билан бирга, нотинч дунёда тинчлик ва барқарорлик ўрнатиш, истиқлол йўлида қадам қўяётган давлатларга моддий, сиёсий ва маънавий эътибор беришга доир фикр-мулоҳазаларимиз, таклифларимизни рўй-рост айтдик.

Биз Афғонистон ва Тожикистондаги чўзилиб кетган қарама-қаршиликка бефарқ қараб тура олмаймиз. Бу ҳол Марказий Осиёдаги ҳозирги вазиятни минтақавий хавфсизлик тизимини яратиш нуқтаи назаридан теран англаб олишни тақозо этмоқда.

Шу маънода 1995 йилнинг 15-16 сентябрь кунлари Тошкентда утказилган Марказий Осиёда хавфсизлик ва ҳамкорлик бўйича халқаро семинар муҳим аҳамият касб этди. Унда иштирок этган мамлакатлар ташқи ишлар вазирларининг қўшма баёноти қабул қилиниб, минтақада хавфсизлик ва ҳамкорлик муаммоларини бирталикда ечиш йуллари муҳокама қилинди. Тинчликни сақлаш, муроса ва халқлар ўртасида узаро ишончни қарор топтириш юзасидан амалий тадбирлар белгиланди.

Бугунги замонда бир ҳақиқат тобора яққол кўзга ташланмоқда: фақат коллектив хавфсизлик хусусида сўз юритиш мумкин ва бунга умуминсоний қадриятларга асосланган сиёсий воситалар билан эришиш мумкин ва зарурдир.

Муҳтарам депутатлар!

Давлат қурилиши соҳасида бу йил давлат тузилмаларининг оёққа туриш, янгиланиш ҳамда ҳокимиятнинг демократияга асосан тармоқланиши шароитида ҳаракат қилиш йили бўлди.

Ижроия ҳокимиятининг тобора халқчиллик ва демократик асосларга суяниши, Олий Мажлис, ҳокимлар бошқаруви, маҳаллий кенгашлар ва жойлардаги ўзўзини бошқариш органларининг сифат жиҳатдан янгича аҳамият касб этиши сиёсий ҳаётимизга янгиликлар кириб келишининг амалий исботидир.

Иқтисодий соҳада жорий йил биз учун амалга оширилган янги ишлар, ислоҳотлар, ижтимоий-иқтисодий тараққиёт йўлида эришилган ижобий ўзгаришлар йили бўлди.

Бозор ислоҳотларини чуқурлаштириш ва жадаллаштириш, хусусийлаштириш ва тадбиркорлик фаолиятини кенгайтириш ҳамда теранлаштириш йили бўлди.

Биз молиявий ва макроиқтисодий барқарорликни таъминлаш, миллий валютанинг қадрини ошириш, аҳолини ижтимоий ҳимоялашни кузлаган изчил иқтисодий сиёсатни тадбиқ қилишга алоҳида эътибор бердик.

Утаётган йилда иқтисодиёт тизимлари тубдан ўзгартирилди, эр-

(Давоми 2-бетда)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ *ФАРМОНИ*

1996 ЙИЛНИ «АМИР ТЕМУР ЙИЛИ» ДЕБ ЭЪЛОН ҚИЛИШ ТЎҒРИСИДА

Буюк давлат арбоби Амир Темур туғилган куннинг 660 йиллиги муносабати билан мамлакатимиз жамоатчилигидан тушаётган қўплаб таклифларни инобатга олиб,

унинг давлатчиликни барпо этишдаги, фан, таълим ва маданият тараққиётидаги улкан ҳиссасини назарда тутиб,

ЮНЕСКО Бош конференциясининг 1996 йилда Амир Темурнинг 660 йиллиги жаҳон жамоатчилиги томонидан кенг нишонланиши тўғрисидаги қарорига эътиборан халқаро ва республика миқёсида тадбирлар ўтказилаётганлигини ҳисобга олиб,

Узбекистон фуқароларининг, ёш авлоднинг миллий ифтихор ва ватанпарварлик туйғуларини янада ривожлантириш мақсадида

1996 йил «Амир Темур йили» деб эълон қилинсин.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ
И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1995 йил 26 декабрь

«Маърифат» хабарлари

«ҚАЙНОНАМ — ЖОНИМ ОНАМ»МИ?

Тошкент шаҳар Яккасарой туманидаги 127-мактабда туман ёшлар қўмитасининг ташаббуси билан «Қайнонам — жоним онам» кўрик-танлови ўтказилди. Беллашувда тумандаги боғчалар тарбиячилари терма жамоаси, ҳамда 118- ва 127-мактаб ўқувчилари қатнашдилар. Иштирокчилар қайнона-келин можароси, оилада эркакларнинг ўрни, келин танлаш санъати мавзуларида саҳна кўринишлари ижро этишди — ҳаётда учраб турадиган қўпгина нуқсонлар, ёш қалбларнинг тийрак нигоҳи илғаб олган камчиликлар саҳна кўринишларида танқид қилинди.

Дарвоқе, Узбекистон телерадиокомпанияси қошидаги дуторчи қизлар ансамблининг бир гуруҳ хонандалари ижросидаги қўшиқлар кўрикка кўтаринки руҳ бағишлади.

МАЪРИФАТПАРВАР САВДОГАРЛАР

Республика фахрий ўқитувчилар билан ишлаш кенгашининг саъй-ҳаракатлари пойтахтимиздаги «Бош универсал магазин» ва «Марказий универсал магазин» жамоаларини саховатга чорлади. Ушбу ҳиммат натижаси ўлароқ, Тошкент шаҳрида яшовчи 20 нафар нафақадаги ўқитувчилар «Маърифат» газетасини йил давомида бепул ўқиб турадиган бўлишди. Улар учун икки азим дўконнинг сотувчилари томонидан обунага пул ўтказилди.

Ана шунақа! Кимки маърифатпарвар бўлса, ўзгаларни ҳам «Маърифат»ли қилади.

КИЧКИНТОЙЛАР БАЙРАМИ

Пойтахтимизнинг Юнусобод туманидаги 258-мактабда «Алифбе» байрами бўлиб ўтди. Мазкур маърифат учоғидаги 1-синф ўқувчилари бу байрамни ўтказиш учун пухта тайёргарлик кўрган эканлар. Ранг-баранг бадиий ўйинлар, Ватанни, онани, истиқлолни мадҳ этувчи қўшиқлар бу ерга ташриф буюрган ота-оналар ва барча тўпланганларга манзур бўлди. «Алифбе» байрамини қизиқарли ва болаларнинг кўнглидагидек қилиб ўтказишда мактаб маъмурияти бош-қош бўлди. Байрам каттаю кичикда ширин бир хотира қолдиради, деб ёзади байрам қатнашчиси М. Рузиева.

Ўз ва жамоатчи мухбирларимиз хабарлари асосида тайёрланди.

ОЛИЙ ЎҚУВ ЮРТЛАРИГА КОМПЬЮТЕР СОВҒА ҚИЛИНДИ

Узбекистон вилоятларидаги еттита университет янги йилга яхши совға олди. Уларнинг орасида Бухоро, Қарши, Термиз, Урганч университетлари ва бошқа олий ўқув юртлари бор. «Узулгуржибиржасавдо» акционерлик уюшмаси республика олий ўқув юртлари учун «Ай-Би-Эм» компьютери сўнгги моделидан 40 тасини сотиб олди.

Узбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигида совғани топшириш маросими бўлди. Бу учрашувда вилоят университетларининг ректорлари ва уюшма раҳбарлари иштирок этди. Вазирликнинг тавсиясига мувофиқ янги техника ўрнатилган синфхоналар ташкил қилинади. Замонавий компьютерларда таълим бериш мутахассисларни тайёрлашни такомиллаштиришга, бу ишни юқори савияда амалга оширишга имкон беради.

(ЎзА).

«САОДАТ» ЖУРНАЛИНИНГ ЮБИЛЕЙИ

Республикамиздаги хотин-қизларнинг ягона журнали «Саодат»нинг 70 йиллиги шарафига бағишланган юбилей тантаналари Узбекистондаги барча хотин-қизлар байрамига айланди. Пойтахтдаги «Баҳор» концерт залида мазкур нашрнинг шонли юбилейига бағишланган учрашув бўлди.

Бу ерда мамлакатимизнинг барча вилоятларидан хотин-қизлар ташкилотларининг вакиллари, таниқли адабиёт ва санъат арбоблари тўпланди.

«Саодат» журнали 1925 йилда чиққан дастлабки сонидан ҳозирги пайтгача Узбекистондаги энг машҳур хотин-қизлар нашридир.

(ЎзА мухбири).

Халқ таълими вазирлигида

ЛОТИН ЁЗУВИГА ЎТИШГА ТАЙЁРМИСИЗ?

Кўп ўтмай лотин ёзувига ўтамиз. Бу республика миқёсида тарихий тадбир, таъбир жоиз бўлса, катта воқеа бўлади. Ҳар бир йирик тадбир эса катта тайёргарликсиз муваффақиятли ўтмайди, албатта. Демакки, бунинг мамлакат тараққиёти ривожига таъсири бўлиши мумкин.

«Лотин ёзувига асосланган ўзбек алифбоси»ни жорий қилиш эса, асосан, Халқ таълими вазирлиги зиммасига тушади. Шунинг учун ҳам Қонун эълон қилинган кунданоқ вазирликда бу борадаги ишлар қатъий йўлга қўйилди.

ХТВ ҳайъати мажлисининг кун тартибида биринчи масала сифатида «Узбекистон Республикаси лотин ёзувига асосланган ўзбек алифбосини жорий этиш тўғрисида»ги Қонунни амалга ошириш борасида вазирлик томонидан тузилган тадбирларнинг Тошкент вилоятида бажарилиш аҳволи ҳақида»ги масаланинг кўриб чиқилиши фикримизга далил бўла олади. Бу масала юзасидан О. Тожиев ва М. Яҳёев маъруза қилдилар.

Мавжуд аҳвол Тошкент вилояти мисолида кўриб чиқилганда, бу борада амалга оширилган ишлар билан бирга қатор камчиликлар ҳам маълум бўлди.

Чунончи, вилоят ХТБ буйруғи билан (1993 йил 6 декабрь) қабул қилинган тадбирларда кўрсатилган туман, шаҳар ХТБ раҳбарлари, аппарати, услубиёти кабинети ходимларининг лотин ёзуви бўйича махсус ўқишлари ташкил этилмаган. Мактабгача тарбия муассасаларининг аксариятида 1996 йилнинг 2 сентябрида 1-синфга борадиган болалар билан янги алифбо юзасидан машғулотлар ўтказилмаяпти. Чунки вилоят бўйича мактабгача тарбия ходимларининг фақат 4,2 фоизи янги алифбо бўйича курсларда ўқиган, холос.

Мазкур кўрсаткич натижасида келиб чиқадиган қатор камчиликлар кўриб чиқилгач, ХТВ ҳайъати мажлиси қарорида Тошкент вилояти таълим-тарбия муассасаларида ва педагогика ўқув юртларида амалга оширилаётган ишлар талаб даражасида эмаслиги қайд этилди ва бу камчиликлар юзасидан тадбирлар белгиланди. Энг биринчи вазифа эса 1996 йилда очилиши кутилаётган 1-синфлар сони ва уларга белгиланган ўқитувчилар таркибини аниқлашдир. Бу миқдор аниқлангачгина, маълум чора-тадбирлар белгиланса, мантиқан тўғри бўлади.

Ҳайъат мажлисида «Таълим тўғрисида»ги Қонун асосида «Республикада ташкил этилган янги турдаги ҳунар таълими ўқув муассасалари фаолияти ҳақида»ги масала ҳам кўрилиб, Тошкент вилояти бўйича олиб борилаётган ишлар етарли эмаслиги таъкидланди.

Кўрилган бу икки масала Қорақалпоғистон ХТВ, вилоят халқ таълими бошқармаларида ҳам муҳокама этилиб, камчиликларнинг бартараф этилиши бўйича чора-тадбирлар белгиланиши ҳайъат мажлисининг қарорида алоҳида таъкидланди.

БУНЁДКОРЛИК — ФАРОВОН ҲАЁТ АСОСИ

(Боши 1-бетда)

кин бозор, товарлар, сармоялар ва хизмат кўрсатиш соҳаси фаолият кўрсатиши учун шароит яратилди.

Йилнинг энг муҳим вазифаларидан бири макроиқтисодий барқарорликка эришиш эди. Юритилаётган сиёсат, шунингдек, амалга оширилган қўшимча тадбирлар натижасида мамлакатдаги молиявий ва иқтисодий вазият ўнгланди.

Иқтисодиётнинг мавжуд секторларида нафақат ишлаб чиқариш суръатлари пасайишининг олдини олиш, балки ўсиш, юксалиш кўзга ташланмоқда. Бу, қишлоқ хўжалиги билан бир қаторда, саноатнинг ёқилғи-энергетика, кимё ва нефть-кимё, машинасозлик ва металлни қайта ишлаш каби тармоқларига ҳам тегишлидир.

Бу йил эмиссия ва инфляцияни кескин пасайтиришга йўналтирилган пул-кредит сиёсати юритишга катта эътибор берилди. Шунинг натижасида, ўтган йил билан таққослаганда, инфляциянинг ўртача ойлик даражасини уч баробардан ортиқ камайтиришга ва унинг суръатларини изчил равишда сусайтиришга эришилди.

Буларнинг барчаси ўз навбатида банкларнинг қайта молиялаш ставкаларини камайтириш имконини бермоқда ва ишлаб чиқаришга сармоя солиш учун қулай шароит туғдирмоқда.

Муътадил ва қаттиққўл бюджет сиёсати юритилаётгани ҳамда даромадлар тушишига қараб харажат қилинаётгани натижасида давлат бюджети камомади кескин қисқарди. Шунинг баробарида жорий йилда бюджетнинг харажатлар қисми тузилмасида инвестицияларга ажратилаётган маблағларнинг ўсиш тамойили кўзга ташланди.

Агар улар 1994 йилда ялпи ички маҳсулотга нисбатан, тахминан, 4 фоизни ташкил этган бўлса, 1995 йилда мос равишда 7 фоиздан иборат бўлди.

Бу нима дегани? Бунинг маъноси шуки, бугунданоқ иқтисодиётимизнинг изчил ўсиб бориши учун зарур шарт-шароитлар яратилмоқда.

Молиявий аҳволни ўнглаш учун молиявий интизомни яхшилаш, зарар кўриб ишлаётган корхоналарни тугатиш, хўжалик субъектлари ўртасидаги ўзаро ҳисоб-китоблар муаммосини ҳал этиш борасида бир қанча тадбирлар амалга оширилди. Векселлар муомалага чиқарилди. Халқ хўжалигидаги ҳисоб-китобларда вексел усулидан фойдаланиш, тахминан, 52 млрд. сўм миқдордаги ўзаро қарзлардан қутулиш имконини берди.

Республикада амалга оширилаётган изчил туб иқтисодий ўзгаришлар дастури халқаро молия муассасалари билан, шу жумладан, Халқаро валюта фонди, Дунё банки ташкилотлари билан ҳамкорликни кучайтириш ишига ижобий туртки берди. Бу миллий валютанинг қадрини оширишга хизмат қиладиган валюта заҳираларини кўпайтириш учун молиявий ёрдам олишга имкон туғдирди.

1995 йил давомида миллий валюта қадрини ошириш билан боғлиқ пул-кредит сиёсатини валюта курси воситаси билан амалга ошириш, босқичма-босқич унинг ички эркин алмашувига эришиш ва сўмнинг хорижий валюталарга алмашиш курсини барқарор ушлаб туриш учун шароит яратилди.

Турлича мулк шаклига эга бўлган корхоналар ва ташкилотлар қатори тадбиркорлик билан машғул жисмоний шахслар ҳам ташқи бозорга чиқадиган бўлди. Республиканинг ваколатли банклари томонидан аҳолининг нақд пулларини эркин муомаладаги валютага алмаштириш учун зарур шароитлар яратилди.

Чет эл сармояси иштирокида тузилган қўшма корхоналар ички валюта бозорида Узбекистонда ишлаб топган маблағларини эркин муомаладаги валютага алмаштириш ҳамда фойда ва дивидендларнинг бир қисмини четга олиб чиқиб кетиш имконига эга бўлдилар.

Республика валюта биржасида ҳафтада икки марта, аксарият ваколатли банклар иштирокида, мунтазам тарзда валюта савдоси ўтказилмоқда. Амалга оширилаётган операциялар ҳажми анча кенгайди. Жорий йилда валюта биржасида уюштирилган 200 та савдода 1994 йилдагига нисбатан 13 марта кўп ёки 1.5 млрд. АҚШ доллари сотилди.

1995 йилда Узбекистон иқтисодиётида сезиларли таркибий ўзгаришлар рўй берди. Мулжалланган дастур бўйича мулкни давлат тасарруфидан чиқариш, хусусийлаштириш, корхоналарни ҳиссадорлик жамиятларига айлантириш, иқтисодиётда монополияга барҳам бериш, унинг нодавлат сектори ҳамда хусусий мулкнинг шакланиш ва ёққа туриш жараёнлари давом этди.

Республикада бугунги кунгача 4 мингдан ошиқ очиқ турдаги акционерлик жамиятлари рўйхатга олинди. Йирик ва ўрта корхоналарни акциялаш бошланди. Эркин сотиш, шунингдек, хорижий сармоядорларга мулжалланган акциялар ҳажми ортди.

Агар жорий йилнинг биринчи чорагида 200 млн. сўмлик, иккинчи чорагида 100 млн. сўмлик акция сотилган бўлса, бу кўрсаткич учинчи чоракда 500 миллион сўмни ташкил этди.

Бозор ислоҳотларини тезлаштириш мақсадида қимматбаҳо қоғозлар бозори шакллана бошлади.

Аммо, шуни ҳам айтиш лозимки, кўп ҳолларда акциялаш жараёни катта қийинчилик билан ўтмоқда. Сотилган акциялар ҳажми эркин сотувга мўлжалланган жами акцияларнинг 23,3 фоизини ташкил этди, сотилган акциялардан тушган маблағ жами 55 фоиздан ошмайди. Акцияларни чет эллик сармоядорларга сотиш иши ҳам кўнгилдагидек эмас. Ушбу йўналишда инвестиция фондлари, фонд биржаси, қолаверса, корхоналар ишида самарадорлик етишмаяпти.

Ҳурматли депутатлар!

Барчамизга яхши маълумки, иқтисодий ислоҳотларни амалга оширишда ўрта, кичик ва хусусий тадбиркорликни ривожлантириш биз учун устивор йўналиш ҳисобланади. Ҳозир республикада 32 минг кичик корхона мавжуд бўлиб, улар халқ хўжалигининг 22 соҳасида фаолият кўрсатмоқда. «Хусусий тадбиркорлик ва ташаббусни қўллаб-қувватлаш ҳақида»ги қонуннинг қабул қилиниши, «Бизнес фонд», амалий алоқалар маркази, «Мадад» суғурта жамиятининг тузилиши кичик тадбиркорликни янада ривожлантиришга хизмат қилмоқда.

Ана шу институцион ўзгаришлар натижасида давлатга қарашли бўлмаган, нодавлат секторнинг иқтисодиётдаги улуши кескин ошиб бораётир. Мазкур сектор саноат маҳсулотининг 44 фоизини, қишлоқ хўжалиги маҳсулотининг эса 97 фоизини ишлаб чиқармоқда. Барча капитал маблағларнинг 44 фоиздан ортиғи унинг ҳиссасига тўғри келади.

Халқ хўжалигида банд бўлган аҳолининг 64 фоизи ана шу давлатга қарашли бўлмаган нодавлат секторда ишламоқда.

1995 йилдаги фаолиятимизнинг асосий йўналишларидан бири республиканинг иқтисодий мустақиллигини мустаҳкамлаш, иқтисодиётимизнинг истиқболларини белгиловчи импорт ҳажмларини камайтириш ва экспортга мўлжалланган ишлаб чиқаришларни ривожлантириш сиёсати бўлди.

Шунингдек, устивор тармоқларни тезкорлик билан ривожлантириш мақсадида тармоқлар ва минтақаларо номутаносибликни қисқартириш сиёсати амалга оширилди. Жорий йилда асос тармоқлари — нефть ва газ саноати, электр энергетика, машинасозлик ва кимё саноати корхоналари анча барқарор ишлади. Металлургия саноатида, қишлоқ хўжалиги саноати комплексида, енгил ва мебель саноатида ва бошқа бир неча тармоқларда ишлаб чиқариш ҳажмларини ошириш бўйича ижобий силжишлар кўзга ташланди.

Биз энергетика мустақиллигини таъминлаш борасида салмоқли натижаларга эришдик. 1995 йилда нефть ва газ конденсатини қазиб олиш қарийб 1,5 баробар ортди. Минерал ўғитлар, тракторлар, газламалар ва бошқа бир қатор буюмлар ишлаб чиқаришда ҳам сезиларли даражада ўсишга эришдик.

1995 йилда мамлакат ғалла мустақиллигини таъминлаш йўлида ҳам катта қадам ташланди. Шу мақсадда экин майдонларининг таркибий тузилиши ўзгартирилиб, ғалла майдонларининг улуши 40 фоизга етказилди. Натижада бу йил 3,3 миллион тонна ғалла тайёрлашга муваффақ бўлдик.

Қадрли дўстлар!

Мен бир ҳақиқатни айтиб чарчамасам керак. Бунинг мазмуни шуки, қишлоқда туб ислоҳотлар ўтказиш, қишлоқ хўжалигини тараққий қилдириш, қишлоқ хўжалигида ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш Узбекистон иқтисодиётини ривожлантиришнинг асосий омили ва манбаидир.

Биз буни теран тушуниб олмоғимиз лозим. Шунинг учун ҳам қишлоқда ислоҳотларнинг амалга оширилиши, қишлоқ хўжалигини ривожлантириш бугунги кунда республика учун нафақат иқтисодий, балки ҳаётий аҳамият касб этади. Янада очиқроқ айтадиган бўлсам, бизнинг келажак ҳаёт-мамотимиз шу масалани қанчалик тез ва қанчалик оқилона ҳал этишимизга боғлиқ. Ҳақиқий иқтисодий мустақилликка эришишнинг бошқа йўли йўқ.

Яна такрорлайман, фақат қишлоқни ривожлантириш, қишлоқ аҳолисининг турмуш даражасини яхшилаш асосидагина иқтисодиётимизнинг барқарор тараққиётига эришиш, халқимизнинг фаровон ҳаётини таъминлаш мумкин.

Бунинг учун эса қишлоқ хўжалиги билан боғлиқ бўлган барча муассаса ва ташкилотлар, барча фаолларимиз мана шу соҳадаги ислоҳотларни муваффақиятли амалга ошириш учун жон куйдириб, бор куч-ғайратларини ишга солишлари лозим.

Қишлоқда ислоҳотларни муваффақиятли ўтказишнинг асосий гарови бўлмиш бир масала борки, бу ҳақда биз илгари ҳам кўп гапирганмиз. Бу — қишлоқ хўжалигида банд бўлган ошиқча ишчи кучларини бошқа соҳаларга жалб этиш масаласидир.

Бугунги кунда қишлоқ хўжалигида 3,8 миллион киши ёки Узбекистон иқтисодиётида фаолият кўрсатаётган барча меҳнатга лаёқатли аҳолининг 46,5 фоизга яқин қисми ишлаяпти.

Ҳисоб-китоблар шуни кўрсатадики, бугун олинаётган қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари миқдорини ишловчилар сонини 1,5 - 2 миллион кишидан оширмаган ҳолда ҳам олиш мумкин. Яъни бугун биз ишлаб чиқаришга мутлақо зарар етказмаган ҳолда 2 миллионга яқин кишини бу соҳадан озод этишимиз мумкин.

Соддароқ қилиб айтадиган бўлсак, бугун ишлаб чиқариш бригадаларида 80-100 одам қўл учида бажараётган ишни шунча кишининг ярми ёки ундан бир қисми ҳам бемалол, эмин-эркин уддалаши, эплаши мумкин.

Такрорлаб айтаман: бугун қишлоқ далаларида ишлаб чиқарилаётган маҳсулот ҳажмини сақлаб қолган ҳолда, иш билан банд одамларнинг сонини камайтириб, ишларнинг иш унумини ва даромадини камида 2 марта ошириш мумкин.

Ва, ҳеч шубҳасиз, меҳнат интизоми ва иш самараси яхшиланади. Мавжуд машина ва ускуналардан фойдаланиш самараси ўсади, меҳнатни механизациялаш кўлами кенгаяди.

Кўпчилик ривожланган мамлакатлар тажрибаси бу ҳақиқатни тасдиқлаб турибди. Мана, АҚШ, Германия, Голландия, Франция, Япония, Жанубий Корея ва бошқа мамлакатларни олиб қарайлик. Бу мамлакатларнинг қишлоқ хўжалигида ялпи ишлаб чиқаришда банд бўлган меҳнатга лаёқатли кишиларнинг сони 4-5 фоиздан ҳам ошмайди. Улар ишлаб чиқараётган маҳсулот ҳажми нафақат мамлакатнинг ўз эҳтиёжини қоплаб қолмасдан, балки четга экспорт қилиш имконини ҳам беради.

Барча муаммо шундаки, биз ошиқча кишиларни қишлоқ хўжалигидан озод қилиб, уларни қаерга жойлаштиришимиз мумкин?

Бу масалани ечишнинг ягона йўли бор.

Биз бу йўл ҳақида ҳам илгари кўп бор гапирганмиз. Унинг моҳияти шуки, қишлоқ жойларига саноатни олиб бориш ва кенг жорий этиш, янги кичик ва ўрта корхоналарни қуриш, янги иш жойларини яратиш зарур.

Ҳаммомлар қуриш керак, сартарошхоналар қуриш керак, устахоналар қуриш керак, суратхоналар қуриш керак. Қишлоқ аҳолиси учун маиший хизматнинг бошқа ҳамма турларини ҳам муҳайё этиш лозим. Қишлоқ жойларда банк, суғурта тизимларининг бўлимлари, агросервис нуқталари, хуллас, бозор инфраструктураси яратилиши шарт.

Лунда қилиб айтганда, хизмат кўрсатиш тармоғини кенг ривожлантириш, кичик бизнесга, хусусий тадбиркорликка кенг йўл очиб бериш талаб этилади.

Бу ишни ташкил этиш вазифаси кимнинг зиммасига тушади? Албатта, биринчи навбатда вилоят ва туман ҳокимларининг, хўжалик раҳбарларининг зиммасига тушади.

Бугун масалани шу тарзда кескин қўйиш пайти етди: бу вазифани уддалай олмаган кишининг раҳбар бўлиб ишлашга маънавий ҳаққи йўқ. Чунки бугун ислоҳотларимиз тақдири, миллионлаб инсонларнинг тақдири шу масалани ечиш, ҳал қилиш билан чамбарчас боғлиқдир.

Биз ижтимоий соҳада — Узбекистон иқтисодиётини ислоҳ қилиш борасидаги кўп қиррали фаолиятимизнинг марказида инсон, мустақил ватанимиз фуқароси туриши керак деган олижаноб ниятдан келиб чиқиб иш кўрдик. Шунинг учун ҳам амалга оширилаётган ислоҳотларнинг асосий мақсади ҳар бир фуқаронинг шахс сифатида шаклланиши учун, ўз қобилиятини, ўз талантини ишга солиб ҳаётини янада яхшилаш, маънан бойиши учун барча имкониятни яратиб беришдан иборатдир.

Шу билан бирга бозор муносабатларига ўтиш, бошқа мамлакатлар тажрибаси кўрсатаётгандек, осон, чигалсиз, ижтимоий қийинчиликларсиз кечмас экан. Бу — бугунги куннинг аччиқ ҳақиқати десак ҳеч қандай хато бўлмас.

Шунинг учун давлатнинг бу жараёндаги энг муҳим вазифаси ана шу қийинчиликларни имкон бори қадар юмшатиш, аҳолининг ижтимоий ночор қатламларини қўллаб-қувватлаш ва уларнинг янги ҳаётий шароитга мослашиши учун зарур ёрдам кўрсатишдан иборатдир.

Биз буни ҳеч қачон унутмаслигимиз керак ва унутмаймиз ҳам. Қолаверса, бозор муносабатларига ўтаётган бошқа давлатлар билан таққослаганда, биз амалга ошираётган сиёсатнинг энг афзал жиҳатларидан бири ҳам худди шундадир.

Бу соҳада охирги йилларда биз муайян ишларни қилдик. Ёдингизда бўлса, миллий валютани муомалага киритиш чоғида, нархга эркин тус беришнинг якунловчи босқичига ўтиш пайтида аҳолининг харид қобилиятини ҳимоя қилиш учун биз деярли бутун аҳолига компенсация, яъни қоплаш тўловларини жорий этдик. Кейинроқ бу тўловларни ишчиларнинг асосий иш ҳақига, пенсия, стипендия ва нафақа тарқибига киритдик.

Бугун биз, энг қийин босқичда, яъни нарх-навога эркин тус бериш даврида меҳнаткашларнинг манфаатларини ҳимоя қилаолдик, дейишимиз мумкин.

Мамлакатда аҳолини ижтимоий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш ва муҳофаза қилишнинг кўп усуллари ва воситалари вужудга келди ва улардан фойдаланилмоқда.

Ижтимоий йўналишдаги сиёсатни ўтказишнинг натижаларидан бири шуки, сўнгги йиллар давомида иш ҳақи, шу жумладан, унинг энг кам миқдорини, пенсиялар, стипендиялар ва нафақалар миқдорини мунтазам қайта кўриб чиқиш орқали аҳолининг даромадларини муайян даражада сақлаб туришга, бу йил эса чинакам даромадларнинг бир оз кўпайишини таъминлашга муваффақ бўлдик.

Оилага ижтимоий жиҳатдан мадад бериш ижтимоий сиёсатимизнинг негизидир. Сўнгги вақтда оналарга болаларни боқиш учун нафақа (бундай нафақа тўлаш муддати икки йилга қадар узайтирилди), 16 ёшгача болали оилаларга ота-онанинг ва умуман оиланинг даромадлари миқдоридан қатъи назар, бир йўла туланадиган нафақа каби янги нафақалар жорий этилди.

Давлат 1994 йилнинг октябридан бери муҳтож оилаларга фаол ёрдам бермоқда. Бунинг учун фуқароларга ўзини ўзи бошқариш органлари — маҳаллалар орқали ижтимоий-моддий мадад бериш усули йўлга қўйилди. Шуни ҳам айтиш зарурки, нафақаларнинг сўнгги икки тури, энг кам иш ҳақи миқдори билан бевосита боғлиқ бўлиб, бу миқдорнинг ўзгариши, нафақалар ана шу турлари миқдорининг ўз-ўзидан кўпайишига олиб келади.

Оилага мадад беришнинг биз амалга оширган янги йўли ўзаро ёрдам ва бир-бирига мадад бериш миллий анъаналарини тўлароқ ҳисобга олади ва фойдаланади. Моддий ёрдам кўрсатиш тўғрисида қарор қабул қилиш демократизмни ва ошкораликни таъминлайди.

Шу йилнинг тўққиз ойидагина ўзини ўзи бошқариш органлари орқали фуқароларга моддий ёрдам сифатида бир миллиард сўмдан кўпроқ пул туланди, 800 мингдан ортиқ оила моддий ёрдам олди.

Сиёсий, иқтисодий, ижтимоий ва маънавий соҳадаги маълум ютуқлар фуқароларнинг ижтимоий кайфиятига, психологиясига ижобий таъсир қилмоқда.

Айтиш мумкинки, дастлабки вақтда кишиларнинг онгида ва хулқ-атворида мавжуд бўлган айрим ишончсизлик, иқтисодиёт соҳасида юз бераётган воқеалар таъсиридан ўзини йўқотиб қўйишдан қутулдик. Ҳозирги пайтда аҳоли кенг табақаларининг иқтисодий воқеликка аста-секин ижтимоий мослашиш жараёни намоён бўлмоқда. Халқимизнинг маънавий қиёфасини эса ҳамиша унга хос бўлган барқарорлик, тинчлик, тотувлик ва ижтимоий адолатга интилиш каби асосий қадриятларга садоқат белгилайди.

Ҳурматли депутатлар!

Ниҳоясига етиб бораётган йилнинг натижаларига умуман якун чиқариб, айтишимиз мумкинки, 1995 йил мақсадларимизга эришиш ва ислоҳотлар вазифаларини амалга ошириш учун яхши пойдевор яратди.

Шу сабабли, ҳозир биз мустақил республикамиз учун янги 1996 йил иқтисодиётини ривожлантириш ва халқ фаровонлигининг юксалиши учун шарт-шароит яратиш томон бурилиш йили бўлиши керак, деб ишонч билан айта оламиз. Яъни ҳаётимизнинг барча соҳаларида миқдор ва сифат кўрсаткичларини ошириш билан боғлиқ янги вазифаларни бажаришга ўтадиган пайт келди.

Иқтисодиётимиз тараққиётидаги бу янги ўзгариш ва тамойиллар бизнинг олдимизга янги вазифаларни қўймоқда.

Ҳўш, буларнинг энг муҳими нималардан иборат?

Макроиқтисодиётни барқарорлаштириш билан бир қаторда миллий валютани мустаҳкамлаш, унинг жорий ва тўла алмашадиган бўлишига эришиш келгуси йилдаги бизнинг биринчи ва асосий вазифамиздир. Аслини олганда, бу иқтисодий вазифагина эмас, ҳозирги пайтда ижтимоий-сиёсий аҳамиятга молик вазифага айланмоқда, чунки иқтисодиётнинг юксалиши ҳам, аҳоли турмуш даражаси ҳам, давлатнинг обрў-эътибори ҳам шу вазифанинг бажарилишига боғлиқ.

Шундай савол туғилади — биз бу жуда қийин ва мураккаб вазифани ҳал қила оламизми?

Ҳисоб-китобларимиз ҳамда бу вазифани ҳал этиш учун барпо қилган ва тўплаган салоҳиятимиз ҳозир ўз олдимизга ана шундай вазифани қўйишимиз ва уни бажаришимиз мумкинлигини кўрсатмоқда.

Бунинг учун нима қилиш керак?

Биринчи навбатда сўмнинг харид қувватини ошириш учун истеъмол бозорини керакли моллар билан тўлдириш, аҳолининг эҳтиёжларини қондирадиган ва хориждан келтирилаётган моллар билан рақобат қила оладиган ўз маҳсулотимизни ишлаб чиқаришга зўр бериш зарур бўлади.

Иккинчидан, янги йилда валюта заҳираларини кўпайтириш чораларини кўришимиз керак. Бунинг учун республиканинг экспорт имкониятларини кенгайтириш, корхоналарнинг экспорт қилинадиган маҳсулотлар ишлаб чиқариш, жаҳон бозоридан мустаҳкам жой олиш жараёнларини чуқурлаштириш лозим. Экспорт қилинадиган молларни бутун чоралар билан кўпайтириш ва шу ҳисобдан валюта тушумларини ошириш учун ўзимизга боғлиқ бўлган ҳамма ишни қилишимиз керак.

Учинчидан, ёнилғи-энергия манбаларини, кўпгина ускуна ва асосий озиқ-овқат маҳсулотларини четдан сотиб олишни камайтириш, уларни ўзимизда ишлаб чиқарилган маҳсулот билан алмаштириш, ташқи савдо балансини мустаҳкамлашнинг муҳим жиҳатидир. Бу жараён энергия манбалари ва асосий озиқ-овқат маҳсулотларини четдан сотиб олишни энг кам зарур миқдорга қадар камайтиришга олиб бориши лозим.

Биз бунга эриша оламизми?

Бемалол эриша оламиз. Чунки сўнгги йиллар тажрибаси шуни кўрсатиб турибди.

Тўртинчидан, капитал бозорининг барча воситаларидан фойдаланган ҳолда, Узбекистоннинг қимматли қоғозлар бозорини ривожлантирган ҳолда, аҳоли маблағларини, шунингдек, корхоналарнинг вақтинча эркин маблағларини жалб этиш бўйича амалга ошираётган ишларимизни тўбдан қайта кўриб чиқишимиз зарур.

Биз 1996 йилда харажатларни қисқартириш, ортиқча пул чиқаришни — эмиссияни, хусусан, шу борада аҳвол оғир бўлган жойлардаги эмиссияни камайтириш бўйича бошлаган қатъий ишимизни давом эттиришимиз керак, албатта.

Белгиланган тадбирларни амалга ошириш, алмашув курсини барқарорлаштириш, миллий валютани мустаҳкамлашда ўз самарасини кўрсатиши лозим. Бу, яқин орада республикага сармояларни жалб этиш учун мақбул шарт-шароит яратиш, миллий хўжалигимизнинг жаҳон хўжалиги билан алоқасини мустаҳкамлашга имкон беради.

Миллий валютамизни мустаҳкамлаш ва унинг эркин муомаладаги қувватини ошириш иккинчи устивор вазифа — пул қадрсизланишини кескин равишда камайтириш билан бевосита боғлиқдир.

Бошқача айтганда, 1995 йилда бошланган иқтисодиётнинг макроиқтисодий, яъни умумиқтисодий кўрсаткичларининг мувозанатини таъминлаш, энг аввало, пул бирлигининг нақд ва нақдсиз муомалада назоратсиз равишда ошиб кетишига йўл қўймаслик, кредит эмиссиясини кескин чеклаш керак.

Узаро тўланмаган маблағлар, дебитор ва кредитор қарзлар манбаи ва сабабларини бартараф этиш, капитал бозорини жадал ривожлантириш ҳамда пул қадрсизланишини жиловлашга қаратилган бошқа кескин чора-тадбирларни амалга оширишни назарда тутувчи сиёсатни давом эттириш зарур.

Пул қадрсизланишини бартараф этиш банк фоиз ставкасининг қисқаришига, банк, молия-кредит оборотининг жонланишига, кенгайтирилган қайта ишлаб чиқариш учун зарур шароитларни барпо этишга, янги корхоналар қуриш, янги иш жойлари очилиши, сармояларнинг ошишига имкон туғдиради. Энг муҳими — аҳолининг аниқ даромади ўсишига олиб келади.

Иқтисодиётимизнинг келажаги кўп жиҳатдан биз бугун хорижий сармояларни қай даражада кўпроқ жалб этишимизга боғлиқ. Миллий валютамизнинг ҳолати, устувор соҳаларнинг ривожланиши, иқтисодиётимизга янги технологиялар ва материалларни жалб этиш ҳам маълум даражада бу билан боғлиқ эканини унутмаслигимиз лозим. Иқтисодиёт фақат унинг фондлари янгиланиб турганида, янги технологиялар жорий этилганида, янги қувватлар ишга туширилганда ривожланиши мумкин. Бу — исбот талаб қилмайдиган ҳақиқатдир.

Зикр этилмиш масалаларни ҳал этишда капитал қурилишини жонлантириш дастури ҳамда республикамиз иқтисодиётига кириб келаётган сармояларни рағбатлантириш муҳим ўрин тутади.

Ҳурматли депутатлар!

1996 йилдаги муҳим вазифа — иқтисодиётимизни таркибий жиҳатдан янгилаш йўлини давом эттиришдан иборат. Биз барчамиз таркиб жиҳатидан янгилаш — республикамизнинг иқтисодий мустақиллигини таъминлашнинг муҳим омили эканини чуқур англашимиз лозим.

Иқтисодиётнинг бизга мерос бўлиб қолган тузилмаси СССР манфаатларини ҳисобга олган ҳолда барпо этилган эди. У Иттифоқ миқёсида меҳнат тақсимлашга йўналтирилган бўлиб, бу тузилмада Узбекистон хомашё минтақаси — қўйруги ҳисобланар эди, холос.

Республикамиз мустақиллиги халқ хўжалиги тузилмасида мутлақо ўзгача янгиликлар бўлишини тақозо этади. Биз тузилмани янгилаш мураккаб, қийин ва узоқ давом этадиган жараён эканини яхши биламиз. Бу иш улкан маблағ ва саъй-ҳаракатларни талаб қилади.

Бироқ тузилмаларни қайтадан янгиламасдан туриб, ўз иқтисодиётимиз ва ишлаб чиқариш кучларимизга суянмасдан туриб, биз иқтисодий мустақилликка эриша олмаймиз, меҳнатнинг халқаро тақсимотидаги ўз муносиб ўрнимизга, бинобарин, халқимизнинг муносиб турмуши учун зарур шарт-шароитга эга бўла олмаймиз.

Тузилмани янгилаш сиёсатимизнинг бош мақсади — юксак технологиядан фойдаланиладиган, самарали ва сафарбарлик йўналишидаги бозор иқтисодиётини барпо этишга асосланган мустақил иқтисодиётни шакллантиришдан иборатдир.

Бу сиёсатни амалга оширишда асосий эътибор — ривожлантирилиши лозим бўлган устувор йўналишларни белгилашга, яъни энг аввало иқтисодиётимизнинг келажагини, илмий-техник тараққиётни ривожлантириш суръатини белгилайдиган, том маънода, жаҳон бозоридаги ўз ўрнимизни эгаллашга имкон берадиган соҳаларни, тармоқларни ривожлантиришга қаратилиши лозим.

Ҳар бир вилоят, ҳар бир туманнинг ресурс ҳамда иқтисодий имкониятларидан тўла ва самарали фойдаланиш, ҳудудий номутаносибликларни бартараф этиш мақсадида иқтисодиётимизнинг ҳудудий таркибини такомиллаштириш — тузилмаларни янгилаш сиёсатининг энг муҳим йўналиши ҳисобланади.

Бу масалада Қорақалпоғистон Республикаси, Хоразм, Сурхондарё, Сирдарё ва Жиззах вилоятлари сингари минтақаларни ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратиш зарур.

Бозор инфраструктураси — тижорат банклари тизими, суғурта компаниялари, аудиторлик хизматлари, коммуникацияларнинг зарур тизимларини жадаллик билан шакллантириш — тузилмаларни янгилаш сиёсатимизнинг таркибий қисми ҳисобланади.

Иқтисодиётимизнинг янги тузилмасини шакллантириш — тезда, ўз-ўзидан амалга ошадиган жараён эмас, албатта. Бу ишда давлат бундан кейин ҳам асосий ислоҳотчи вазифасини бажариши, иқтисодиётнинг устувор тармоқ ва соҳаларига сармояларни жалб этишнинг кучли амалий воситаларини барпо этиши лозим.

Ҳурматли депутатлар!

Сизларнинг эътиборингизни бугунги ҳаётимиз ва келажагимиз учун ўта муҳим аҳамиятга молик бўлган бир масалага қаратмоқчиман. Юртимизда бошланган давлат қурилиши, ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий туб бурилишлар, жамиятни янгилаш жараёни кўп жиҳатдан мамлакатимизда мулкдорлар синфини шакллантириш масаласини ҳал этиш билан чамбарчас боғлиқдир.

Республикамиз жамиятда бозор муносабатларини қарор топтирган ҳолда иқтисодий ислоҳотлар йўлидан дадил қадам ташламоқда. Лекин биз шуни теран англаб олишимиз керакки, бозор ва бозор муносабатларини мулк эгалари пайдо бўлмасдан тасаввур қилиш мумкин эмас. Бозор, иқтисодий эркинлик ўзига хос кишилар — мулк эгаларисиз амал қилолмайди.

Инсоният тарихи шуни кўрсатадики, айнан ана шу табақага мансуб одамлар туфайлигина жамиятда барқарорлик, фаровонлик, тараққиёт асоси қарор топади. Мисол учун ҳар қандай иқтисодий ривожланган мамлакатни олиб кўрайлик. У ерда ҳал қилувчи куч — ана шу мулкдорлар синфи ҳисобланади. Аммо қаерда аҳоли таркибида ҳақиқий мулк эгаси бўлган одамлар ҳиссаси деярли катта бўлса, биринчи навбатда ўртача мулк эгалари, ўша ерда иқтисодиёт барқарор ривожланади. Чунки мулк эгаси, қўлидаги мулкка хиёнат қилмайди, бу мулкнинг катта-кичиклигидан қатъи назар, уни авайлайди, ўз моддий фаровонлигининг манбаи деб билади.

Шунинг учун ҳам, биз бозор ҳақида гапирар эканмиз, аввало ана шу бозорни яратадиган одамларни назарда тутишимиз керак. Агар жамиятнинг демократик йўлдан изчил ривожланишининг иқтисодий асосини хилма-хил шаклдаги мулк ташкил этса, нуфузли, таъсирчан ўртача мулкдорлар табақаси унинг сиёсий асоси бўлиб хизмат қилади.

Азиз дўстлар!

Одамлар қачон ўзини ҳақиқий мулкдор деб ҳис этади? Улар, ҳар бир фуқаро бирон бир шаклда муайян мулк — кўчмас мулк, ер участкаси, кичик корхонанинг эгаси хилма-хил касбу кор, ҳунармандлик, тижорат, умуман тадбиркорлик билан шуғулланишда ўзини мулкдор ҳисоблайди. Ёки у ана шундай мулкларнинг эгаларидан бири — акционер, бошқача айтганда, ўзига даромад келтирувчи акция, қимматбаҳо қоғоз соҳиби бўлиши керак. Шундагина одамларда мамлакатимизда амалга оширилаётган ижобий ўзгаришларга, ислоҳотларга қизиқиш уйғонади. Ана шундагина улар ислоҳотларни олға юритувчи фаол кучга айланади.

Улар ўзлари пай, акциялар орқали эга бўлган корхоналар, тижоратлар, банклар, бошқа тузилмаларнинг ривожланиши учун ўз маблағларини сарф этадилар. Шу боисдан ҳам уларнинг қандай ишлашига бефарқ қарай олмайдилар. Бошқача айтганда, бу одамларнинг ҳаёти, оиласининг фаровонлиги мазкур корхоналар, банклар, молиявий тузилмаларнинг қандай ишлаётганига, улар даромад келтиradими ёки зарар кўриб ишлайдими — ана шунга боғлиқ бўлиб қолади.

Биз бу ижтимоий қатлам, бундай синфнинг мустаҳкамланишини давлатимиз иқтисодий қудратининг янада юксалиши, жамиятимизда ижтимоий-сиёсий барқарорликнинг таъминланиши, демократик қадриятларнинг ўз ўрнига қўйилиши билан боғлаймиз.

Шундай савол туғилади: қандай омил ва манбалар эвазига мулкдорлар синфини шакллантириш мумкин?

Аввало кичик ва хусусий тадбиркорликни кенг ривожлантириш бу муаммони ҳал этишда муҳим аҳамият касб этади. Бу — биринчи шарт. Ишончим комилки, агар биз зарур шарт-шароит яратиб бера олсак, Узбекистонда хусусий тадбиркорлик ниҳоят даражада тез ва кенг тараққий топади.

Бунинг учун бизда барча шарт-шароит мавжуд. Агар тарихга теранроқ назар ташласак, бозор муносабатлари даставвал қайси маконда юзага келганини аниқлаш ўта мушкул эканини кўрамиз. Қадим замонларда Шарқда — тижорат ва ҳунармандчилик билан бадавлат шаҳарлар ўлкасида бу муносабатларнинг кўплаб тарихий изларини учратиш мумкин.

Айтайлик, Магрибу Машриқни боғловчи муҳим савдо йўллари айнан шу замин орқали ўтади. Машҳур савдогарларнинг ана шу заминда етишиб чиққанлиги ҳам тижорат аввало Шарқда дунёга келган деб тахмин қилишимизга асос бўла олади.

Ўша замонларда ҳунармандлар, халқ усталари, савдогарлар ва тадбиркорларнинг нечоғлик ҳурмат-иззатга сазовор бўлгани, қандай нуфуз ҳамда имтиёзлардан фойдаланганликларини алоҳида таъкидлаш ўринлидир. Отабоболаримиз буни яхши биладилар. Бозор муносабатлари ҳақида гапнинг мағзини айтадиган бўлсак, биз унинг сарчашмаларига, аждодларимизнинг бой тажрибаларига қайтяпмиз.

Халқимизнинг ана шу тарихий тажрибаларга асосланган муносабати, дунёқараши бугунги кунда кичик корхоналар ва тадбиркорлик тармоғини кенг ривожлантириш учун кучли туртки бера олиши мумкин. Бу йўл билан бозор конъюнктурасига изчил таъсир кўрсатиб, зарур истеъмол моллларини кўпайтиришга шароит яратиб, янги иш ўринлари ташкил қилибгина қолмай, ташқи бозорга ҳам фаол аралашган ва рақобатлаша бошлаган бўлур эдик.

Айтиш керакки, бундай ривожланиш бугун Узбекистонда, том маънода, бошланган, аммо у давлат, қонунчилик ва жамият томонидан тўбдан қўллаб-қувватланиши керак.

Мулкдорлар синфи шаклланишининг иккинчи манбаи — қимматбаҳо қоғозлар бозорини ривожлантириш, унга бўлган ишончни мустаҳкамлашдан иборат. Бу биз учун янгича бир ёндошувдир. Ўтган йиллар мобайнида биз бу жабҳага яқинроқ ёндошмаган, шуғулланмаган эдик.

Бозор иқтисодиёти тараққий этган мамлакатлар тажрибаси кўрсатяптики, ҳақиқий ўрта мулкдорлар табақасининг асосий қисми уларнинг пул маблағларини қимматбаҳо қоғозларга, кишилар учун манфаатли бўлган ҳар хил омонатларга, банк депозитларига жалб этиш йўли билан юзага келади.

Тан олиш керак: бугунги кунда мазкур йўналиш, таассуфлар бўлсинки, катта қийинчиликлар билан суст ривожланмоқда. Бунинг асосий сабаби ушбу жабҳада зарурий шарт-шароитлар ташкил қилинмаганидадир.

Тўғри, бунинг учун ҳуқуқий база амалда яратиляпти, қонунчилик нормалари қабул қилинди, имтиёзлар тизими ишлаяпти, шунингдек иқтисодий замин ҳам мавжуд — корхоналарни акциялаш жараёни фаол бормоқда. Ишлаб чиқариш барқарорлашмоқда, инфляция камаймоқда.

Аммо бугунги кунда қимматбаҳо қоғозлар билан ишлашга етарли иштиёқ йўқ. Бу борада тажрибамиз озлиги сезилмоқда. Бу ғоялар юрт

БУНЁДКОРЛИК — ФАРОВОН ҲАЁТ АСОСИ

(Боши 1—2-бетда)

якуний фойдасидан бир қисмини, уз фоизини, фойданинг узига тегишли қисмини олиши мумкин.

Бунда хўжаликнинг булинмас фонд деб аталувчи жамғармасини сақлаб қолиш лозим булади. Чунки шу булинмас фонд ишлаб чиқаришни қайтадан бошлаш, яъни ўгитлар, янги ускуналар сотиб олишни, мелиорация ишларини ўтказишни таъминлаш учун зарурдир. Мактаб, маданият ва соглиқни сақлаш муассасаларини қуриш учун зарурдир.

Менимча, бу пайларни қайтадан сотишга йул қуйиб булмайди. Улар ёпиқ турдаги акционерлик жамиятининг, хўжаликнинг ички мулкидек булиб қолади. Пайларни хўжалик аъзолари ўртасида қайтадан тақсимлаш мумкин булар, лекин сотиш мумкин эмас. Равшанки, жамоа ҳар бир аъзосининг улуши — пайини аниқлаш энг қийин ва энг мураккаб масала. Лекин уни ҳал қилиш мумкин. Жамоа ҳар бир аъзоси улуши миқдорини хўжалик жамоаси умумий йиғилишида низомга ва ишлаб чиқилиши лозим булган асосланган меъёрлар — нормаларга қараб ҳал қилади. Ана шунда ва фақат шундагина хўжалик мол-мулкини асрашдан, ишлаб чиқаришни муваффақиятли юритиб, катта фойда олишдан чинакам манфаатдор мулк эгаси пайдо булади.

Колхозчи, кооператив аъзоси қулида сертификат булса, узининг улуши қанчалигини ва хўжалик қанчалик яхши ишласа уз пайига мувофиқ шунча кўпроқ даромад олишини билади. Дарвоқе, собиқ Иттифоқ ҳудудидаги айрим мамлакатларда ва хорижда ҳам ана шундай тажриба мавжуд.

Биз яхши тушунамизки, бундай тартибни ҳаётда амалга ошириш осон иш эмас, албатта. Бу масалаларнинг ҳаммаси жиддий равишда ўйлаб ишлаб чиқишни талаб қилади. Олимларимиз, мутахассисларимиз, вилоятлар, туманлар, хўжаликлар, Қишлоқ хўжалик вазирлиги раҳбарлиги бу муаммони ўрганиб уз таклифларини киритадилар деб ўйлайман.

Ҳурматли депутатлар!

Бозор муносабатлари ва иқтисодиётдаги таркибий ўзгаришлар чуқурлашган сари аҳолининг турмуш даражасига таъсир қиладиган камчиликлар ҳам сузсиз пайдо булишини назарда тутишимиз керак. Шу сабабли кучли ижтимоий сиёсатни унутмаслигимиз лозим. Ижтимоий муҳофаза воситаларини янада мустаҳкамлаш учун аниқ йуналишини кучайтириш зарур.

Мен, аввало, жамиятимизда одамларнинг ижтимоий жиҳатдан кескин табақаланишига йул қуймасликни, яъни бой-бадавлат одамлар билан бир қаторда ночор ва қашшоқ кишилар пайдо булишига, аҳолимиз социал тоифалари ўртасидаги асоссиз тафовут ҳаддан ташқари катта булишига, уларнинг ўртасида қарамақаршилик пайдо булишига йул қуймасликни кузда тутяпман.

Ҳозирги қийин даврда аҳолига ижтимоий мадад бериш юзасидан 1996 йилда амалга ошириладиган чора-тадбирлар самарадорлигини янада кўпроқ ошириш лозим булади.

Фикримизча, ҳисоб-китобларимизга қараганда, бюджет тизимида ҳам, хўжалик ҳисобидаги корхоналарда ҳам ишлаётган меҳнатчиларнинг иш ҳақи ортиши лозим. Пенсиялар, нафақа ва стипендиялар тарзидаги туловлар ҳам кўпаяди. Аввало болаларга берилаётган ижтимоий туловлар, маҳалла комитетлари орқали муҳтож оилаларга кўрсатилаётган ижтимоий ёрдам кўпайтирилади. Бозор истеъмол моллари билан тулдирилган сари иш ҳақининг энг кам миқдори ҳам оша боради. Шунга мувофиқ равишда ижтимоий ёрдам ва мададнинг барча турлари ҳам оша боради.

Шу уринда мен меҳнаткаш инсон манфаатларини ҳимоя қилиш учун ҳамма ишни қилишимиз лозимлигини аҳолида таъкидламоқчиман. Лекин биз боқимлик, боқимандалик кайфиятлари ривожланишига мутлақо йул қуймаслигимиз керак.

Аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш юзасидан давлат амалга ошираётган чора-тадбирлар аҳолининг меҳнатдаги фаоллигини камайтирмаслиги лозим. Бу муҳофаза, биринчи навбатда, уз меҳнати билан меъёрий турмуш шароитини таъминлашга қодир булмаган табақаларни қуллаб-қувватлашга, яъни бу ёрдам кимларга қаратилганини аниқ белгилаб қуйишни таъминлайдиган қилиб ташкил этиш зарур.

Аҳолининг ижтимоий ночор қисмини муҳофаза қилиш билан бирга меҳнатга рағбатлантиришнинг қудратли механизми — ихтиёримиздаги мавжуд кучларни меҳнатга жалб этиш, кишиларимизнинг қобилиятини юзага чиқаришни таъминлашга қодир механизмни шакллантириш ҳам керак.

Биз ҳар бир кишининг узи ҳамда оиласи таъминоти ва равнақини уйлайдиган даражада эркин булишига имконият яратиб берадиган шарт-шароитни шакллантиришимиз даркор. Ана шунда ҳар бир кишининг уз қобилияти ва меҳнатига суяниши фуқароларимиз турмуши фаровонлигининг энг барқарор манбаига айланади.

Шу билан бирга, биз бу шарт-шароит ва талаблар, бу ниятлар жамиятда ижтимоий адолатга риоя қилингандагина амалга ошиши мумкинлигини унутмаслигимиз лозим.

Шунинг учун ҳам аҳолига, 1992 йилга қадар омонат кассага пул қуйиб, шу пайттача куйиб утирган омонатчиларга нисбатан адолатни тиклаш — бундан кейинги йиллардаги ижтимоий сиёсатнинг муҳим йуналишларидан бири ҳисобланади. Давлат уларнинг олдида, хусусан кекса авлод вакиллари олдида қарздор булиб қолган. Бу воқеалар содир булган пайтларда Иттифоқ тизимлари ута кучли эди ва жамғармаларда тупланган пуллардан республикамиз бир тийин ҳам фойда олгани йуқ.

Бизнинг муқаддас вазифамиз, ҳатто айтган булардимки, маънавий бурчимиз — адолатни тиклаш, кишиларимизнинг йуқотган бойлигини қайтариб беришдан иборат. Ана шундай қилсак, биз уларнинг назарида давлатнинг фуқаролар ижтимоий ҳуқуқларининг ҳимоячиси ва гарови сифатидаги нуфузини, обрусини янада мустаҳкамлаган буламиз.

Даврнинг мураккабликларига, молиявий имкониятларимиз чеклангани қарамай, биз бу долзарб вазифаларни ҳал этиш лозим, деб ҳисобладик. Бунинг учун аҳолининг омонатларини бугунги пул қийматидан келиб чиққан ҳолда қайтадан ҳисоблаб, 1996 йилдан бошлаб уларга бу пулни тулаш учун маблағ манбаларини қидириб топдик.

Табиийки, нега биз бу ишни олдинроқ қилмадик, деган ҳақли савол туғилади.

Туғрисини айтганда, бу масала анча олдин пишиб етилган, бироқ уни ҳал этиш учун шарт-шароитлар яратилмаган эди.

Биринчидан, миллий валютамиз йуқ эди. Биз уни фақат ўтган йилнинг июлидан бошлаб муомалага киритдик.

Иккинчидан, биз сунгги вақтларгача пул юқори даражада, ҳатто кескин даражада қадрсизланган, нарх-наво эса тез ўсиб кетаётган шароитда яшадик. Пулнинг бундай қадрсизланиш суръатлари омонатларни тиклаш йулидаги барча тадбирларимизни чиппакка чиқариши турган гап эди. Уларни йил бошида тиклаган тақдиримизда ҳам йилнинг охирига келиб яна қадрсизланиб қолган буларди. Бунга эса асло йул қуйиб булмасди.

Биз учун бундай муайян мисолда, биринчидан, халқнинг давлатга булган ишончини қайта тиклаш, иккинчидан, аҳолида инсон, яъни омонатчига нисбатан адолатни қарор топтириш ва учинчидан, энг асосийси, аҳолига, биринчи навбатда пенсионерларга қадрсизланиб кетган омонатлари ўрнини қоплаш тизими орқали амалий ёрдам бериш муҳим аҳамиятга эга.

Қадрли дустлар!

Биз мамлакатдаги ижтимоий-сиёсий барқарорлик ижтимоий базани — заминни мустаҳкамлашга боғлиқ эканини яхши англаб олишимиз зарур.

Биз буни ижтимоий адолат тўғрисида гапирганда, маънавият ва ахлоқни қайта тиклаш тўғрисида гапирганда эсдан чиқармаслигимиз керак. Ва энг муҳими, маърифатсиз, илм-фансиз эркин демократик жамият, келажагимизни қура олмаймиз, деб гапирганда эсдан чиқармаслигимиз керак. Биз бугун ўтиш даврининг қийинчиликларига қарамасдан, эртага ўрнимизга келадиган ёшлар, фарзандларимиз тўғрисида ўйлашимиз, уларнинг маънавий камолоти ва жисмоний соғлиги, одамларнинг соғлиги, миллатнинг соғлиги тўғрисида қайғуришимиз керак.

Соғлом авлодни тарбиялаб вояга етказиш энг масъулиятли вазифадир. Ҳар биримиз ота ёки онамиз. Келинглар, бугунги ўта қийин шароитларда қураётган давлатимиз, мустақиллигимиз, мамлакат хавфсизлиги эртага кимларнинг зиммасида бўлишини бир ўйлаб кўрайлик. Келажагимиз, оилаларимиз ва миллат соғлиги қандай бўлади?

Очиқ иқрор бўлайлик, қишлоқлардаги соғлиқни сақлаш, маориф тизимининг бугунги аянчли аҳволи юртдошларимиз, вояга етаётган фарзандларимиз олдида ўзимизни айбдор ҳис этишга мажбур қилади.

Самарқанд ва Қашқадарё вилоят кенгашларининг сессияларида айтилган барча гаплар қолган вилоятларга ҳам тегишли эканини ҳамма бирдай равшан англаши керак. У ерда очиқ-ойдин айтилган бемазагарчиликлар республиканинг аксарият туманларида ҳам учрайди.

Миллий тикланиш мафкурасига ва умумбашарий қадриятларни ўрганишга асосланиши зарур булган таълим-тарбия, унинг янгича мазмуни тўғрисида беш йилдан бери гапирамиз. Бироқ кўпгина ўқув юртларида, айниқса, ижтимоий, жамиятшуносликка оид фанлар буйича ҳамон эски ўқув қўлланмалари, ўқув дастурларидан фойдаланилмоқда.

Бундай аҳволни мустақил мамлакатимизнинг болаларига, ёш авлодига қарши жиноят деб баҳолаш керак.

Маориф соҳасида моддий-техник база қашшоқ булибгина қолмасдан, тарбия ва таълимнинг илмий назарияси ҳам ута заифдир. Тегишли вазирликлар, олий ўқув юртлари, кўп сонли педагог олимлар ёш авлодни мутлақо янги сиёсий ва иқтисодий шароитларда ҳаётга тайёрлашнинг яхлит концепцияси ва дастурини ишлаб чиқиб, давлат ва жамиятга тавсия эта олмаяптилар.

Бугун юртимизда замонавий чет эл ускуналари билан жиҳозланган намунали шифохоналар, поликлиникалар кўплаб топилади. Аммо энг зарур жиҳозлар, ҳатто, ичимлик суви ва телефон алоқаси билан таъминланмаган, мутлақо яроксиз бинолларда жойлашган қишлоқ врачлик амбулаториялари, фельдшерлик-акушерлик пунктларининг сон-саноғи йуқ. Қишлоқ мактаблари ҳам худди шундай аҳволда.

Ўз-ўзимизга савол бериб кўрайлик: агар биз шу икки-уч йил ичида аҳолини газ ва ичимлик суви билан таъминлаш, шаҳарларимизни ободонлаштириш каби энг мураккаб масалаларни ечишда жиддий силжишларга эришган бўлсак, агар биз юзлаб корхоналар, дуконлар, тураржойлар қурган бўлсак, нега худди шу тарзда, ҳаммамиз бир ёқадан бош чиқариб, қишлоқ мактаблари, амбулаториялар, фельдшерлик-акушерлик пунктларининг моддий-техник таъминоти муаммосини ҳал эта олмаймиз? Наҳотки, бунга кучимиз етмаса?

Мен бу муаммоларни ҳал этиш бизнинг тўғридан-тўғри ва энг асосий мажбуриятимиз, муқаддас бурчимиз, деб ҳисоблайман. Буларнинг барчаси учун маънавий жавобгарлик ҳокимлар, хўжалик раҳбарлари, мутасадди фаоллар ва тадбиркорларнинг зиммасига тушади.

Фарзандларимиз ва ёшларимизга нафақат замонавий компьютерлар ва таълимнинг техник воситалари, балки биринчи навбатда она заминга ва унинг буюк келажагига содиқ булган юксак малакали педагоглар, устозлар керак. Ҳар биримиз ўқитувчилик касбини, педагогнинг оғир меҳнатини ута муҳим ва олижаноб иш сифатида қадрлашимиз зарур.

Мен ҳозирги қийин шароитда, айниқса, қишлоқдаги ўқитувчиларга, тиббиёт ходимларига, маданият ўчоқлари ва уларнинг ходимларига ёрдам беришингизни илтимос қиламан. Токи бу ёрдам халқ ва жамият ёрдами, ҳар бир маҳалла, тадбиркорлик тузилмаси ва меҳнат жамоаси ёрдами бўлсин.

Бундай олижаноблик намунаси ўзимиздаям бор! Масалан, қувасойлик тадбиркор Набижон Маҳмудов шахсий маблағи ҳисобига мактаб қуриб берди. Ҳозир бу мактаб гимназияга айлантирилган. Набижон Маҳмудов бу хайрли ишга фақат эзгу мақсадлар билан қўл урди. Унинг бу иши энг юксак ҳурмат ва эътиборга лойиқдир. Бу хайрли иш доимо ота-боболаримиз эъзозлаб келган юксак маънавий қадриятларга хосу мосдир.

Агар ҳар бир раҳбар ўз қучғайратини ушбу олижаноб ишнинг муайян соҳасига сарфласа, 1996-1997 йилларда халқ таълими ва соғлиқни сақлашнинг аҳволини тубдан ўзгартиришимиз мумкин бўлади, деб ўйлайман.

Мазкур устувор вазифани бажаришни Бош вазирнинг биринчи ўринбосари Исмоил Жўрабековга ва ҳокимларга топшириш мақсадга мувофиқдир. Улар бизнинг топшириғимизни бажаришига ишончим комил. Бу ишдан халқ депутатлари ҳам четда қолмаслигига ишонаман.

Агар биз ушбу энг юксак талабларга жавоб берадиган ва одамларнинг орзу-истакларига мос келадиган олижаноб ишни уддаласак, халқимизнинг мўл-кўл дуосини олган бўламиз.

Азиз дўстлар!

Биз ислоҳотларни чуқурлаштириш, демократик туб ўзгаришлар йўлидан олга силжиш, ҳаётимизда асл демократик қадриятлар қарор топаётгани тўғрисида гапирганда, аввало, фуқаролик жамияти асосларига ўтиш, фуқароларнинг ўз-ўзини бошқариш муассасаларини бутун чоралар билан кенгайтиришни назарда тутамиз. Бу барча ислоҳотларимизнинг асосий моҳияти ва бош мантиқидир.

Иқтисодий ислоҳотлар жараёни қанчалик муваффақиятли, самарали кечса, биз шунчалик яхши яшай бошлаймиз, ижтимоий ҳаётни шунчалик эркинлаштириш зарурати ва имконияти туғилади. Бу, ўз навбатида, жамиятни бошқариш вазифаларининг аксарияти давлатдан фуқаролик ва ижтимоий ўз-ўзини бошқариш органлари қўлига ўтишини англатади.

Албатта, бу жараён ўз ҳолича эмас, балки ички қонунлар асосида, изчил ва босқичма-босқич ривожланиб боради.

Биз ҳокимият вазифаларининг бир тузилмадан иккинчисига ўз ҳолича, бошқарилмасдан ўтиши беқарорликка, тартибсизликка, демократия асослари, эркинлик ва инсон ҳуқуқлари оёқ ости бўлишига олиб келишини яхши тушунамиз.

Шунинг учун ҳам Олий Мажлис, депутатлар жамоаси олдида мазкур жараённи тартибга соладиган қонунлар қабул қилишдай ўта масъулиятли вазифа кўндаланг бўлмоқда.

Муҳтарам депутатлар!

Мен бугунги сессияда сизларнинг эътиборингизни қонунчилик ва ҳуқуқий тартибни мустаҳкамлаш масалаларига ҳам қаратмоқчиман. Биз Конституцияга ҳамда маданиятли ва демократик жамиятда қабул қилинган қонунлар, ахлоқий меъёрларга риоя қилишга асосланган ҳуқуқий давлат қуряпмиз, деган гапларга кўникиб ҳам қолдик.

Албатта, ушбу меъёрлар бузиладиган давлат ҳуқуқий давлат бўла олмайди. Албатта, фуқаролари қонунни писанд қилмайдиган давлат ҳуқуқий давлат бўла олмайди.

Аммо мен бугун ҳуқуқий давлатнинг энг асосий талаби — давлатимизда қонунларни амалга оширишга, қонунчиликни таъминлашга сафарбар этилган кишиларнинг уларни аниқ ва оғишмай ижро этишини талаб қилиш тўғрисида аҳолида гапирмоқчиман. Мен ҳокимият тузилмалари, ҳуқуқни муҳофаза этиш, суд ва назорат органларини назарда тутяпман.

Сир эмаски, оддий фуқаро, аввало, давлат номидан иш кўрувчи мансабдорларнинг ўзлари қонунларни қандай бажараётганига эътибор беради.

Агар шундай бўлмаса, агар ўша органлар ёки мансабдор шахсларнинг ўзлари қонунларни оёқ ости қилса, мазкур қонунларнинг ўзи обрусизланади, янаям тўғрироғи, жамиятнинг маънавий асосларига путур етади.

Бундай вазиятда қонунларни менсимаслик иллати бутун жамиятни заҳарлайди, давлат томирлари емирилади, чирий бошлайди. Шундан келиб чиққан ҳолда, жамиятимизда шунга ўхшаш ҳолатларга барҳам берадиган давлат хизмати ва давлат хизматчилари тўғрисида қонун қабул қилиш фурсати етди, деб айтиш мумкин. Мазкур қонунда давлат хизматини ташкил этиш принципи: кучли ижроия ҳокимияти, хизматчиларнинг сиёсий жиҳатдан бетарафлиги принципи, хизмат бурчларига садоқат ҳамда бошқа принциплар — тамойиллар ўз ифодасини топиши керак.

Барча хизматчилар учун улар қаерда хизмат қилишидан қатъий назар, ҳуқуқ ва мажбуриятларнинг умумий руйхати, тайёргарлик ва малака оширишнинг умумий тизими, лаёқатлилик назорати, давлат хизматининг умумий меъёрлари, коррупциянинг олдини олиш ва унга қарши курашнинг умумий тизими амал қилиши керак.

Қонун жамиятнинг давлат ва маъмурият органлари: милиция, прокуратура ҳамда қонунлар ижросини таъминлашга сафарбар этилган бошқа тузилмалари фаолияти устидан самарали назоратини ўрнатиши керак.

Суд ва суд хизматчилари обрусини кутариш зарурлигини аҳолида таъкидламоқчиман. Суд — ҳокимиятнинг учинчи тармоғидир. Давлатнинг обруси, жамиятнинг обруси суд органлари ва судьяларнинг қонун меъёрларига қанчалик риоя қилишига, улар қабул қилган қарорларнинг адолат меъёрларига нечоғлик мос келишига бевосита боғлиқдир.

Демократик давлат нормалари ва мавжуд амалиётдан келиб чиққан ҳолда, ўтган даврда мамлакатимизда суд тизимини тубдан ислоҳ этиш юзасидан кўп ишлар қилинди. Лекин бу соҳада ва айниқса кишиларнинг онгини ва уларнинг суд ҳокимиятига нисбатан муносабатини ўзгартириш борасида яна кўп ишларни бажаришимиз лозим.

Бугун оддий фуқаро на ўз ҳуқуқларини, на қонунларни ва на суд жараёни тартибларини етарли даражада билмаслигини исботлаб ўтиришнинг ҳожати бўлмаса керак.

Очиқ тан олиш керак, суд органлари ва суднинг ўзи оддий фуқаро кўз ўнгида жазоловчи, қораловчи, озодликдан маҳрум этувчи идора сифатида гавдаланади. Эҳтимол, бу қўпол туюлиши мумкин, лекин бор гап шу.

Судга бундай муносабат ислоҳотларнинг тоталитар тизим ўз сиёсатини суд қарорлари орқали юритган, ягона мафкура ҳукмронлигини ўрнатган замонларга бориб тақалади.

Булар барчаси одамлар онгига чуқур ўрнашиб қолган. Бизнинг вазифамиз ушбу куникмаларни, психологияни синдириш, одамларнинг судга муносабатини тубдан ўзгартиришдан иборат. Халқ судни фақат одамларни қоралайдиган, жазолайдиган орган деб эмас, аксинча, уларнинг ҳақ-ҳуқуқлари ва манфаатларини ҳимоя қиладиган орган деб билиши керак.

Бу — ўта муҳим. Яна қайтараман, одамлар суд органларини ўзларининг ҳимоячиси, адолат посбони деб билиши керак.

Бизнинг олий қонун чиқарувчи органимиз — Олий Мажлис ушбу масала билан ҳам шуғулланиши, суд органлари фаолиятининг ҳуқуқий асосини қадам-бақадам такомиллаштириб бориши зарур. Бу ҳуқуқий асос суд ва судьяларнинг ҳокимиятнинг бошқа барча тармоқларидан ҳақиқий мустақиллигини, суд қарорларини қабул қилишда фақат қонунга бўйсунишини таъминлаши лозим. Бу ҳуқуқий асос демократизмни, холисликни, суднинг ҳаммабоп бўлишини, суднинг ҳимоя доираси кенгайишини таъминлаши лозим. Ва ниҳоят, бу ҳуқуқий асос суд тизимига нопок, порахўр ва тасодифий кимсалар кириб қолишига йўл қўймаслиги лозим.

Менинг фикримча, Олий Мажлиснинг суд ислоҳоти бўйича аниқ дастурга эга бўлиши ва шу асосда қайд этилган масалаларни ҳал эта бориши мақсадга мувофиқдир.

Қадрли ватандошлар!

Тарихимизда, Узбекистоннинг истиқлоли ва мустақиллиги, унинг ислоҳотлар ва янгиланиш йўлидан изчил олга бориши тарихида яна бир йил ўтиб бормоқда.

Биз ушбу йил давомида янги тажрибалар орттирдик, ўтиш даври синовларига бардош бердик ва уларни мардона босиб ўтдик. Бугун ўтган кунларимизга назар ташлаб, жамиятимизнинг оёққа туриш давридаги энг оғир қийинчиликлар ва синовлар ортда қолди, дейишга барча асосимиз бор.

Дунё ҳамжамияти жамиятимизнинг ислоҳотлар ва янгиланиш йўлидан дадил ва ишонч билан ташлаётган одимларини катта қизиқиш билан кузатиб турибди.

Биз олдимизга қўйган мақсадларимизга, иншоолloҳ, эришамиз ва бунга яқин қолди. Узбекистон дунё ҳамжамиятида, бутун дунё халқларининг ягона оиласида узининг муносиб ўрнига эга бўлгуси.

1996 йил одамларимиз учун Узбекистоннинг тикланиш йўлида сезиларли ўсиш йили, шу баракали заминда истиқомат қилувчи ҳар бир оила, ҳар бир инсон учун фаровонлик йили бўлгай, иншоолloҳ.

Азиз дўстларим, биродарларим!

Барчангизни, сизлар орқали бутун халқимизни кириб келаётган Янги йил билан чин юракдан табриклайман, омонлик ва бахт-саодат тилайман!

«Давлат тили ҳақида»ги қонун амалда

ТИЛИ БУРРО — УДДАБУРО

Узбек тилига Давлат тили мақомининг берилиши қадим ва бой лисонимизнинг қаддини тиклаш, бетакрор ва гузал имкониятларидан тулиқ ва самарали фойдаланиш учун кенг имкониятлар яратди. Бу эса болалар қалбига, она тилига меҳр ва муҳаббат туйғуларини сингиришда асосий омил бўлган халқ таълими муассасалари, барча педагоглар зиммасига, айниқса, катта масъулият юклади.

Узбекистон Республикаси «Давлат тили ҳақида»ги Қонунини амалга ошириш буйича Халқ таълими вазирлигида ташкил этилган ишчи гуруҳининг ойда бир марта ўтказиб келинаётган навбатдаги йиғилишида масалаларнинг ана шу жиҳатига эътибор қаратилди.

Чунончи, Андижон вилояти Шаҳрихон шаҳар ХТБ мудири Мамазуннун Исмановнинг «Умумтаълим мактабларида узбек тили ва адабиётини чуқур ўргатиш буйича амалга оширилаётган ишлар» ҳақидаги ҳисоботи йиғилишда қизғин муҳокама қилинди. Шаҳарда бу борада бир қанча тажрибалар мавжуд эканлиги эътироф этилди. Шу билан бирга узбек тили ва адабиётини чуқур ўргатишда оммавий тадбирларни истисно қилмаган ҳолда шу йуналишдаги синфлар сонини кўпайтириш, таълим мазмуни ва самарадорлигига эътиборни кўпроқ қаратиш зарурлиги қайд этилди.

Кун тартибидаги навбатдаги масала юзасидан Таълим илмий-методика маркази директорининг биринчи ўринбосари Бахтиер Қурбонбоев «Умумтаълим мактабларининг 1—5-синфларида лотин ёзувига асосланган узбек алифбосига ўтиш базасидан амалга оширилаётган ишлар» хусусида ахборот берди.

Йиғилишда ишчи гуруҳининг 1996 йилга мўлжалланган иш режаси, ишчи гуруҳи аъзоларининг янгиланган таркиби тасдиқланди.

Йиғилишни ишчи гуруҳи раиси, Узбекистон халқ таълими вазирининг биринчи ўринбосари Йулдош Саиджонов олиб борди.

Ўз мухбиримиз.

— Сунгги йиллларда таълим-тарбия борасида ҳам халқаро алоқалар кулами анча кенгаймоқда. Халқ таълими вазирлиги ташкилотлари вакиллари ҳам кўплаб мамлакатларга боришиб, узаро тажриба алмашиб келишаётир. Албатта, бу ташрифлар республикамизда таълим-тарбия соҳасини жаҳон андозалари даражасига етказишда муҳим аҳамиятга эга.

Шу йил кузида бир гуруҳ маорифчилар Жанубий Корея республикасида бўлиб қайтишди. Қуйида сиз делегация раҳбари — Тошкент вилоят халқ таълими бошқармаси бошлиғи Олег ТОЖИЕВнинг сафар таассуротлари билан танишасиз.

Халқаро алоқалар

ЖАНУБИЙ КОРЕЯДА ТАЪЛИМ

— Афсона ва ривоятлар юрти бўлган Кореяга ташрифимиз, тўғрироғи, Корея Республикасининг Тошкентдаги таълим марказидан бошланди. Негаки, бу марказ билан Тошкент вилояти корейс тили ўқитувчилари кенгаши бир неча йиллардан буён яқиндан алоқа ўрнатишган.

Кореяда таълим-тарбия тизими, унинг маблағ билан таъминланиши, ўрта умумтаълим мазмуни каби бир қанча масалаларни ўрганиш ташрифимизнинг асосий мақсади эди. Танишувни бу мамлакатнинг Таълим вазирлигидан бошладик. Давлат ташкилоти ҳисобланган бу вазирлик педагогик фаолиятта, фан ва таълимга оид сиёсатни шакллантириш ва ҳаётга татбиқ этиш масъулиятини ўз зиммасига олган.

Туман ва шаҳарларда таълим ишлари билан шуғулланадиган кенгашлар мавжуд бўлиб, уларнинг ҳар бир шаҳар ва вилоятларда бошланғич ва ўрта мактаблар фаолияти учун жавобгар бўлган вакиллари бор. Ҳукумат уларга таълим борасидаги сиёсатнинг асосий йўналишлари тўғрисида йўл-йўриқлар бериб, моддий ёрдам кўрсатади.

Таълим ягона манбадан маблағ билан таъминланади. Мактаблар бюджети асосан ҳукумат маблағлари эвазига шакллanади. Таълим вазирлиги бюджети йилдан-йилга ўзгариб турса-да, умумий давлат харажатларининг 19,25 фоизини ташкил этади. Мактабгача таълим мажбурий ҳисобланмаса-да, 1953 йили бошланғич мактабларда 6 ёшлилар таълими йўлга қўйилди. 1992 йили вилоятлар ўрта мактаблари қошида уч ёшлиларга таълим беришнинг мажбурий шакли жорий этилди. Ҳозирда бу тажриба бутун мамлакатга ёйилган.

Кореяда таълим тизими ўз ичига бошланғич (муддати 6 йил), ўрта (муддати 3 йил), юқори босқичли ўрта (муддати 3 йил) мактабларни ҳамда тўрт йиллик коллеж (ёки университет)ни ўз ичига олган бўлиб, улардан сўнг талабалар докторлик даражасига етишиш учун аспирантураларда ўқишади. Шунингдек, тўлиқсиз таълим курси асосида ўқитиладиган коллеж ҳамда ХТБЮ мавжуд.

Бошланғич таълим дастури этика, корейс тили, жамиятшунослик, арифметика, табиий билимлар, жисмоний тарбия, мусиқа ва расм фанларидан иборат бўлиб, 1- ва 2-синфларда бу фанларнинг айримлари бирлаштирилган ҳолда ўтилади. Амалий ва касбий қўниқмалар 4-синфдан бошлаб ўргатила бошланади. Бошланғич мактабларда дарс бериш учун тўрт йиллик педагогик коллежнинг дипломи талаб этилади.

Бошланғич мактаблардан болалар (12-14 ёшли) ўрта мактабга ўтиши мумкин, унда 7-синфдан 9-синфгача ўқишади. Сунгги йигирма йил ичида ўрта мактабга қабул имтиҳонлари бекор қилингач, таълимнинг бу босқичига талабгорлар сони сезиларли даражада кўпайган. Уларга қабул 1969 йилдан лотерея асосида ҳамда яшаш жойи ҳисобга олинган ҳолда амалга ошириладиган бўлди. Бундан мақсад, кучли ва кучсиз мактаблар ўртасидаги фарқни йўқотиш ва уларнинг барчасида таълим бериш савиясини тенглаштиришдир.

Ўрта мактабларда 12 асосий ва мажбурий ҳамда бир қатор фанлар ҳоҳишга қараб ўқитилади. Шунингдек, мактабни тугатиб, ишга борувчилар учун техник ва касбий машғулотлар ҳам олиб борилади.

Юқори босқичли ўрта мактабларга келсак, улар умумтаълим ва касбий таълим турларига бўлинади. Касбий таълим мактабларига ўрта мактабларни тугатганлар тўлиқ миқёсида олдиндан имтиҳон топшириш асосида қабул қилинади. Уларда таълим дастурининг 30 фоизини умумтаълим, 70 фоизини эса махсус фанлар ташкил этади.

Кореяда олий ўқув юртлари тўрт тоифага ажратилган: тўрт йиллик коллежлар ва университетлар (тиббиёт коллежларида ҳамда стоматология институтларида таълим 6 йил давом этади), икки йиллик тўлиқсиз курс асосида ўқитиладиган ҳунар коллежлари, тўрт йиллик педагогик коллежлар ҳамда таълим муддати коллежларга тенглаштирилган (2 йилдан 4 йилгача) аралаш мактаблар, масалан, тиббиёт техникумлари, диний семинариялар.

Шунингдек, вақтида таълим ололмаган ўсмирлар, катталар турли хил институтларда, қисқа муддатли техник ва малака ошириш курсларида билим олиш имкониятига эга. Радиода доимий олиб бориладиган тўрт йиллик курсларда эса ишловчи ёшлар уй-рўзғор ишлари, савдо-ишлаб чиқариш фаолиятини бошқариш, қишлоқ хўжалиги, педагогика ва жамият бошқаруви каби соҳалар сир-асрорларидан воқиф бўлишади.

«Самсунг» электрон корпорацияси корхонасида биз кўпгина ажойиботларнинг гувоҳи бўлдик. Бу корпорация Сувон шаҳридаги компьютер мактаби билан яқиндан алоқани йўлга қўйиб, унинг лабораторияларида ўзлари учун ишчилар тайёрлашар экан. Ҳомийлар мактабни компьютер, телевизор ҳамда замонавий электрон техника билан тўлиқ жиҳозлашган.

Биз Кенги туманидаги илмий мактаб ҳамда илмий таълим марказида бўлганимизда Кореяда ҳақиқий илмий йўналишга ҳам эътибор анча кучлилигининг шоҳиди бўлдик. Унда 540 нафар ўқувчи таълим олар экан. Улар имтиҳонлар натижаларига қараб қабул қилинади. Ҳафтанинг беш кунида 7-8 соат, шанба куни 4 соат машғулот олиб борилади. Ҳар бир синфхона 56 уриндан иборат. 54 урин ҳамда 27 та компьютерга эга бўлган лаборатория ҳам мавжуд. Бу мактабларда компьютернинг беш тилини юқори савияда биладиган иқтидорли болалар ўқишади. Бош мақсад — абитуриентлар тайёрлаш. Битирувчиларнинг барчаси олий ўқув юртларига киришади. Илмий мактаблар давлат қарамоғидадир.

Кореяда мактабгача тарбия борасида ҳам ибратли жиҳатлар талайгина экан. Сувон шаҳридаги «Ноксак» деб номланган болалар боғчасида 240 тарбияланувчи бўлиб, улар ҳар бири 40 боладан иборат гуруҳларга бўлинган. Боғчаларга 3 ёшдан қабул қилинади. Бир йилдан сўнг уларга компьютер алифбоси ўргатила бошланади. Пуллик хизмат турига кирадиган бу машғулотлар 20-30 дақиқадан ҳафтада икки марта ўтказилади. Болалар боғчада 3 соат бўлишади. Улар мажбурий тартибда замонавий спорт анжомлари билан жиҳозланган майдончаларда жисмоний тарбия билан машғул бўладилар.

Бу мамлакатнинг қайси бир мактабида бўлманг, уларнинг ҳар бирида ўз телестудияси, замонавий техник воситалари мавжуд. Кореяда ўқитувчилик касби энг обрўли касб саналади. Уларнинг ойлик маошлари ҳам бошқаларникига нисбатан анча кўп. Айниқса, бизни ҳаяжонга солгани, ўқувчиларнинг ўз давлати рамзларига, ўтмишига бўлган муҳаббатларининг чексизлиги бўлди. Болалар давлат мадҳиясини шунчалик ғурур билан, жўр овозда куйлашадики, гўёки уларнинг овозлари нечанд сарҳадлар оша бутун оламга эшитилаётгандек, жаҳонга ўз юртини кўз-кўз қилаётгандек туюлади.

Биз Кореядан ибрат олса арзийдиган кўплаб тажрибаларни ўрганиб қайтдик. Энди уларни ҳар томонлама ижодкорлик билан амалда қўллашга киришмоғимиз лозим. Келгуси йилнинг баҳорида кореялик маорифчиларнинг юртимизга ташрифи мўлжалланган. Тошкентда бўладиган бу учрашувда ҳозирда имзоланган мақсадли баённомадан иккала томон учун ҳам манфаатли бўлган Тошкент вилояти ҳамда Корея Республикасининг Кенги вилояти мактаблари ўртасидаги ўзаро ҳамкорлик тўғрисидаги расмий шартнома имзоланиши кутилаяпти. Ниятимиз холис. Ишонамиз, бу келишув вақти келиб ўз меваси беради.

Халқ таълими ва бозор иқтисодиёти

ТОМОРҚАДАН МАКТАБ ЖИҲОЗИ

Илгари Сариосиё туманидаги «Тоқчиён» жамоа хўжалиги «Юқори Тоқчиён» қишлоғи ўғил-қизлари 4-5 километр олисда жойлашган 27-мактабга таълим олиш учун қатнашарди. Ўқувчилар машғулотларга баъзан кечикиб боришар, кеч қайтишарди.

— Шу қишлоқ фаоллари Тоҳир Толипов (марҳум), Рўзижон опа Ёроваларнинг саъй-ҳаракатлари, елиб-югуришлари натижасида 1992 йилда 320 ўринли мактаб ишга туширилди, — дейди физика фани ўқитувчиси Алижон Солиев. — Ҳозир бу қулайликдан қишлоқ аҳли ниҳоятда мамнун. Чунки уларнинг фарзандлари узоққа қатнаш азобидан қутилишди.

Фарзандларига эътиборни ҳис этган ота-оналар ҳам илм масканига, муаллимларга меҳр қўя бошладилар. Бундан руҳланган ўқитувчилар ўғил-қизларга сифатли таълим беришга интилишиб, мактаб келажаги ҳақида қайғураётирлар.

— Жамоамиз бозор иқтисодиёти даврида қандай иш юритиш режасини ишлаб чиқишган, — дейди 57-мактаб директори Рўзижон опа Ёрова, — Унда мактаб бошқаруви, мактаб ва қишлоқ аҳли ҳамкорлиги, тадбиркорлик ва хўжалик иши каби кенг кўламли юмушлар мажмуи акс этган.

**Директор таъкидлаганидек, айни кунда илм масканида бошланган ишлар кўзга кўриниб қолди. Масалан, 60 сотихли мактаб томорқасидаги 1000 туп терак, 100 туп олма

ЎЗИҒА ХОС СОВҒА

Узбекистон Республикаси олий ва урта махсус таълим вазирлиги ижтимоий ҳимоя ва меҳнатни муҳофаза қилиш булимининг бошлиги Уринбой Йулдошевнинг янги йил олди талаба ва аспирантларга яратилган қулайликлар тўғрисидаги хушхабари муштарийларимизни қувонтирса керак, албатта.

— «Узбекистон темир йуллари» компанияси кассаларида 28 декабрдан 10 январгача талаба билети асосида 50 фоизли читалар сота бошлайди.

Уринбой ака яна қушимча қилиб ўтдики, Узбекистон Республикаси Олий ва урта махсус таълим вазирлигининг ижтимоий ҳимоя ва меҳнатни муҳофаза қилиш булими Узбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг Узбекистон Республикаси вилоятларидаги олий ўқув юртларини янада ривожлантириш бўйича тадбирлар ҳақидаги қарорига мувофиқ бюджетдан ташқари маблағлар ҳисобидан Узбекистон Республикаси олий ўқув юртларининг профессор-ўқитувчилари ва бошқа тоифадаги ходимлари ва талабаларни моддий рағбатлантириш ҳақида низом ишлаб чиқибди. Насиб булса, янги 1996 йилдан мазкур низомга мувофиқ ижтимоий ҳимоя йулидаги фаолият давом этаверади.

Норали ОЧИЛОВ,
«Маърифат» мухбири.

Нафосат

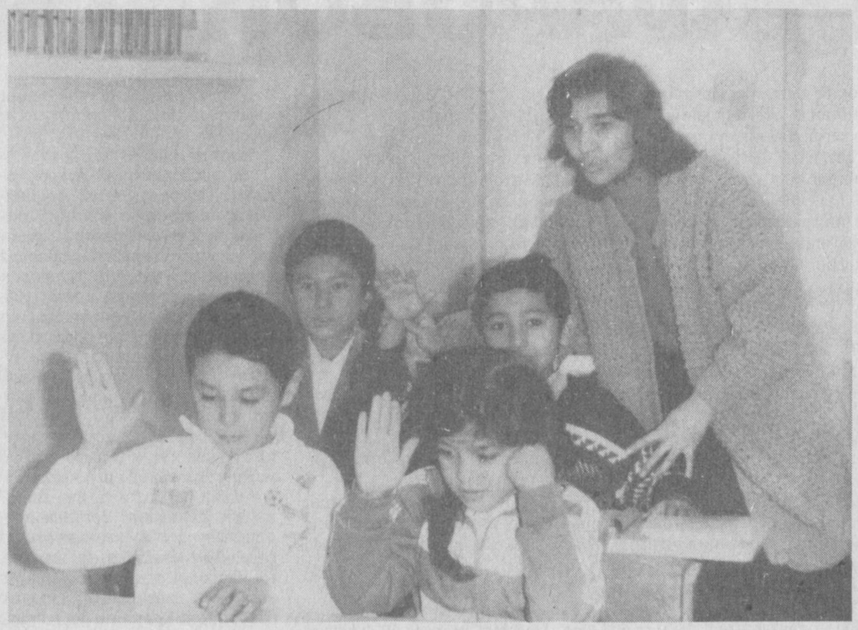

ҚОНИМИЗДА БИР НИДО БОР...

Ровийлар ривоят қилурларки, Жон олами малакутдин чиқиб, Одамни, яъни ўзининг жасадини кўрдики, бир қаро балчиғлардан қилинган сурат экан. Бас, жасадни бу ҳолда кўриб, жон айтдики, ман олами малакутдин келган латофатлик арус бўлсам ва бу жасад қаро балчиғлардин тўлғон бир хароб сурат бўлса. Бу жасадга кириб макон қилсам, муни қаролиғи ва зулматидин мани ҳам латофатим кетиб хира бўлса керак ва ман ҳаргиз бул жасадга кирмасман деб эрди. Оллоҳ таъоло тарафидин нидо келдики: — Эй рух! Жасадга кирғил, токи, сани бирла жасаднинг қаролиғи ва зулматини зойил қилиб, равшану мунаввар қилурман. Бу нидо шундай майин, мусиқавор эдики, рух каломи шодликдан маст булуб, шитоблиг бирла жасадга кирди. Бугун санъатга айланган мусиқанинг ибтидоси, аслида, ўша илоҳий нидо эди.

«Узбекнинг ҳар бир боласи томирида мусиқа оқади. Бизнинг вазифамиз — уни тугёнга айлантириш». Энди бу гап қадим ровийларимизга эмас, Акмал Икромов туманидаги 9-болалар мусиқа мактабининг муаллимаси Ҳалима Мирзаевага тегишли.

Ҳалима опа асли тошкентлик. Чилонзордаги 162-ўрта мактабни тугатган. Ҳамза номидаги мусиқа билим юрти ҳамда Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика институти мусиқа факультетларида ўқиган. Қарийб йигирма йилдан бери шу мусиқа мактабида «Сальфеджио», «Мусиқа адабиёти», «Фортепьяно»дан дарс бериб келади.

— *Том маънодаги мусиқа муаллими — ноёб касб. Айниқса, бизнинг узбекларимиз орасида. Сизнинг бу касбни эгаллашингизга нима туртки бўлган?*

— Мактабдаги оддий мусиқа тўгараги. Биз ўқиган даврларда тўгаракларга жуда жиддий қараларди. Иштиёқ билан қатнашардик машғулотларга. Шу ерда қўшиқ айтиб, рубоб чалиб, мусиқанинг шайдоси булиб қолганимни ҳам билмай қолибман. Буёғи яна қизиқ. Биз мусиқа билим юртига тўгарак тавсияси билан қабул қилинганмиз. Бу — ўша даврларда тўгаракларнинг мавқеи нечоғли эканига далолат. Мен бугунги кунда тўгаракларнинг бирор даргоҳга кафолатга ўтганини эшитган эмасман.

— *Боя «салфеджио» дедингиз...*

— Сальфеджио — мусиқанинг асоси, ноталари, мезону улчовлари. Буни узлаштирмай туриб, узини том маънодаги мусиқачи санаш, қаерга боришини билмай, алангглаб турган йуловчига ўхшайди. Буни ўқувчилар яхши англаб етишган. Шу боис, «сальфеджио»ни жуда тиришқоқлик билан ўрганишади.

— *Дарслик ва қўлланмалар етарлими?*

— Бор. Аксарияти собиқ Иттифоқ даврида чиқарилган. Албатта, янги дарслик ва қўлланмалар яратилса, бу китоблардан миллийлик уфуриб турса, яхши-да. Узбек боласининг руҳиятига узбекона мусиқа тез сингишади.

— *Албатта, узбекнинг уз дунёси бор, ахир.*

— Мен «Мусиқа тарихи»дан ҳам дарс бераман. Бу «тарих» асосан рус ва чет эл бастакорлари ижоди орқали ёритилган. Букун ёшларнинг уёғи Борбаду Мавродий, бу ёғи «Шашмақом»у «Чули Ироқ»ларни англаб етиш даври етиб келди. Лекин масаланинг яна бир томони бор. Ғарб мусиқасининг мумтоз намуналаридан ҳам бебаҳра қолмаслик керак. Чунки мусиқа олами — ягона. Ана шу икки жиҳатнинг уйғунлашувидан бугунги куннинг мукаммал мусиқа қуланмаси яратилади.

— *Остонада қупроқ русийзабон ёшларни учратдим.*

— Тўғри, билим масканимиз ўқувчилари орасида узбеклар нисбатан кам. Лекин йигирма йиллик тажрибамдан келиб чиқиб, сизга бир нарсани айтай. Узбекларда мусиқий қобилият тўғма булади. Бу уларнинг қонида бор.

— *Шогирдларингиз ҳақида ҳам сўзлаб берсангиз.*

— Албатта, устозлик шарафи шогирдлар салмоғи билан улчанади. Айниқса, шогирдларингиз сиз танлаган йўлдан кетса, кўнглингиз яна ҳам тоғдек кўтариларкан. Биласиз, мусиқада истеъдод биринчи ўринда туради. Иқтидорлилар эса, турган гапки, ўнтадан битта булади. Ўқувчиларимда ўша антиқа иноятни илғаганимда, бор имкониятимни солиб бўлса ҳам, уни рўёбга чиқаришга ҳаракат қиламан. Ҳатто танбеҳ бериб бўлса ҳам. Чунки, бизнинг ишимизда иқтидорли болани ўз қобилиятига ишонтира билиш муҳим ҳисобланади. Акмал Мамедов, Зоир Иброҳимов, Кабир Турсунов, Феруза Асрлонова каби шогирдларимнинг камолини кўриб, тақдирим неъматидан минг марта рози бўламан.

— *Фарзандларингиз ҳам сизнинг йўлингиздан кетаётган бўлишса керак?*

— Мен мусиқачилар оиласига келин бўлиб тушганман. Турмуш ўртоғим Дилшод Йўлдошев контрабас чаладилар. Ҳозир «Туркистон» саройида ишлаяптилар. Уларнинг ака-укалари Шуҳрат ва Шавкат Йўлдошев ҳам таниқли созанда. Ҳа, фарзандларимнинг энгаги ҳам куй билан кўтарилган-да (кулади). Саккиз яшар Шокиржон билан етти яшар Зокиржон ўқувчилар ижодий марказидаги дутор тўгарагига қатнашади. Келажакда балки бошқа касб эгаси бўлишар. Лекин бир нарсага аминманки, санъатга дўст тутинган одам ҳеч қачон ёмонлик йўлига кирмайди.

***

Куй-да, мусиқа-да кўнгилдаги илоҳий бир нидо. Илоҳият бор жойда эзгулик гуркирайди. Эзгуликка ошуфта юрт эса ҳамиша боқийдир. Боқийлик сари кўприк солаверинг, Ҳалима опа!

Асқар ШОКИР.

Бири кам дунё

ҲАЁТ ИМТИҲОНЛАРДАН ИБОРАТДИР

Лондон метросининг ишчиси Фрэнсис Томасон имтиҳон топшириш жараёнида ажабтовур лаззат оларкан. У урта мактабда 70 фандан имтиҳон топшириб, 16 та етуклик аттестатини олган экан. Ҳозир унда 88 имтиҳон гувоҳномаси бор ва у бу натижаси билан Гиннеснинг рекордлар китобига киribди. У адабиёт тарихи соҳасида фан докторидир.

Дарвоқе, 46 ёшли олим вақти озлиги сабабли уйланиш ҳақида ҳали уйламаган экан. Ҳатто, самолётга ҳам «минмаган» экан.

«НИМА БИЗГА АМЕРИКА?»

деганда шоир буни назарда тутмаган, албатта. Гап шундаки, ҳар йили қурол ўқидан Америка шаҳарларида жуда кўп одам нобуд булади. Ҳатто автомобиль ҳалокатидан қурбон булганлар сони ҳам ундан кам. Масалан, Нью-Йорк штатида шу йили 2,5 минг киши отилган ўқнинг қурбони бўлди. Бу миқдорнинг учдан иккиси Нью-Йорк шаҳрига тўғри келади. Шаҳарнинг Бруклин туманида 550 киши, Бронскда эса 400 киши оловли ўқ қурбони булган. Булар ҳазилакам миқдор эмас.

Демак, ғарбона ҳаётни орзу қилганда, унинг мудҳиш жиҳатларини ҳам эътиборда тутилса, уларнинг куни бошимизга тушмайди.

МУСУЛМОНЧИЛИК... БАРИБИР ЯХШИ-ДА!

Кострома шаҳрилик Нонна исмли қизни ўзга сайёраликлар тинч қўйишмаётганлигини, ҳатто ў хонасида ёлғиз қолганда улардан бири зўрлашга ҳаракат қилганлигини қиз бечора шаҳарнинг машҳур экстрасенсига қўрқанича гапириб берди. Қизиғи шундаки, экстрасенс келгиндиларнинг Кассиопея юлдузлар туркумидан ташриф буюришганлигини ҳам аниқлади. Ҳақиқатан ҳам қўрқинчли ҳол.

Лекин бундай пайтда мусулмончилик яхши-да, деб юборасан беихтиёр. Ахир, бизда қиз болани вақтида «эгасига» бериб, ҳар балодан асрашади-да!

ЭҲТИЁТ БЎЛИНГ... ҚОРОВУЛ!

Республика ИИВ Матбуот маркази ходими Шуҳрат Рузиевнинг хабар қилишича, Бухоро вилояти Пешку туманидаги Янгибозор қўрғонидан оқиб ўтувчи каналдан 18 яшар қизнинг жароҳатсиз жасади топилди. Мурда суд тиббий экспертизасидан ўтказилганда унинг бўғиб ўлдирилганлиги маълум бўлди. Ички ишлар ходимлари томонидан марҳумани ўлдириб сувга ташлаб юборган қотиллар аниқланди. Улар икки киши бўлиб, бири мактабда, бири боғчада қоровул бўлиб ишларкан. Эндиликда прокуратура ходимлари ушбу қотиллик юзасидан тергов олиб боришмоқда.

Бу хабар, таълим-тарбия масканларининг ҳатто қоровуллигини ҳам имонсизларга бериб қўймаслик ҳақида бизни қаттиқ огоҳлантиради.

Суҳбатдошим Саида Абдурахмонова — «Узбекистон халқ таълими аълочиси», Шайхонтоҳур туман ХТБ мактабдан ташқари тарбиявий ишлар бўйича назоратчиси. Мусоҳаба эса бу аёл ҳақида эмас, балки унинг фарзандлари хусусида бўлади. Негаки катта ўғли Камолиддин Ҳиндистоннинг «Шанкар халқаро болалар конкурси»даги 12—13 ёшлилар гуруҳида кумуш медалга муносиб топилди. Шунингдек, суҳбатимизда Камолиддин ҳам иштирок этади.

— Аввало, Камолиддин, сени Ҳиндистоннинг кумуш медалини олганлигинг билан табриклаймиз. Қайси мактабда, нечанчи синфда ўқийсан? Қайси чизган расминг учун соврин олдинг?

— Республика махсус рассомчилик ва мусиқа мактаб-интернатининг 8-синфида ўқийман. Совринни мен чизган «Наврўз» композицияси учун беришди.

— Катта бўлсанг ҳам рассом бўлмоқчимисан?

— Йўқ. Наққош бўлмоқчиман.

Унинг жавобини онаси тўлдиради.

— Ёзги таътилда укаси Фахриддин билан бирга дадасига шогирдлик қилади. Дадаси Шайхонтоҳур туман болалар ва ўсмирлар техник ижодиёти марказида нақш ва тасвирий санъат тўгарагида раҳбарлик қиладилар. Ёзда иқтисодий эҳтиёж учун ишлашади.

Камолиддин чизган сурат.

ҲИНДИСТОННИНГ КУМУШИНИ ОЛГАН ЙИГИТЧА

— Эҳ-ҳе, ҳали рассомлик, наққошлик ота касб денглар. Саида опа, Фахриддин ҳам чизадими?

— Бошда унинг лаёқати йўқ, деб ўйлагандик. Қарангки, ҳозир тоҳида акасидан ҳам ўтказиб сурат чизяпти.

— Қолган фарзандларингиз нимага қизиқишади?

— Катта қизимиз бу йил 9-синфни тугаттач, 46-тикувчилик билим юртига ўқишга кирди.

— Ўзининг розилиги биланми? Аксарият маориф ходимларининг фарзандлари олий ўқув юртларига киришга ҳаракат қилишади. Шунинг учун сураяпман.

— Албатта, ўзининг розилиги билан ўқишга бердик. Ўзи ҳам «ўйимизда наққош, рассомлар бор, мен тикувчи бўламан», деди. Биз ҳам рози бўлдик, ахир «Ҳунарли хор бўлмас» деган мақол борку. Қолаверса, у яхшигина пазанда. Қиз боланинг эртанги куни учун биринчи керак бўладиган юмушларни билишига эътибор беряпмиз. Кичик қизимиз Нигора 3-синфда ўқийди. Рақс тўгарагига берганмиз. Фортепьянони яхши чалади.

— Қизингизнинг рақкоса бўлишини хоҳлайсизми?

— Йўқ. Боланинг бош пайтлари бекор ўтмаслиги ёки бўлмағур ишлар билан шуғулланмаслиги учун рақс тўгарагига берганмиз, холос. Ҳозирча боғчада мусиқа муаллимаси бўлиб ишлайман, деяпти.

Суҳбатимиз турли мавзуларда узоқ давом этди. Бироқ, ёзишни шу ерда тўхтатишга қарор қилдик. Чунки Камолиддин ва Фахриддиннинг чизган суратларидан намуна беришни лозим топдик. Газетада эса имконият чекланган.

Ҳ. ОМОНХОН
суҳбатлашди.

Фахриддин чизган сурат.

Спорт

ФУТБОЛ МУСОБАҚАЛАРИ ЙИЛИ

Келгуси йил республикамиз мактаблари ва ҳунар-техника билим юртлари ўқувчилари ортасида спортнинг энг оммавий тури булган футбол беллашувлари янада қизғин тус олади. Узбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги ва республика Спорт Давлат қўмитаси қарорига кўра уюштириладиган республика мусобақаларининг Низоми ишлаб чиқилди. Биз Халқ таълими вазирлиги жисмоний тарбия ва спорт булими бош назоратчиси Марат Шокировдан мазкур мусобақаларни қисқача шарҳлаб беришни илтимос қилдик.

— Узбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори асосида ўқувчи-ёшлар ортасида футболни тараққий эттириш ҳақида вазирлигимиз изчил иш олиб бораётир. Келгуси йилда мактаб ва ҳунар-техника билим юртларида тўрт босқичда мусобақалар уюштирилади. Биринчи босқич мактаб ва ҳунар-техника билим юртларияро, иккинчи босқич шаҳар ва туманларда, учинчи босқич вилоятларда, Қорақалпоғистон Республикаси ва Тошкент шаҳрида ўтказилади. Ниҳоят, тўртинчи босқич— республика финал мусобақаларидан иборат.

Халқ таълими вазирлигида 18 кишидан иборат мусобақаларни ўтказувчи марказ иш олиб бормоқда.

Ўқувчи-ёшлар ортасида ўтказиладиган мусобақалар спортни кенг оммалаштириш, соғлом авлодни камол топтириш, иқтидорли футболчиларни тарбиялашга хизмат қилиши, шубҳасиз.

Ғафур МИРЗО.

«БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМ»НИНГ ЯНГИ СОНИ

Бошланғич синф ўқитувчилари ва ихлосмандлари орзиқиб кутган «Бошланғич таълим» журналининг 7-8-сони нашрдан чиқди. Ойнома Президентимиз Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг биринчи мажлисида сўзлаган маърузасидан олинган «Келажак шиддати» номли мақола билан бошланган.

Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги томонидан ишлаб чиқилган «Болаларни мактабга тайёрлаш» кўрсатмалари ҳаётга кириб бормоқда. Шу соҳада Наманган вилоятида амалга оширилаётган диққатга сазовор ишлар ҳақида ҳам журнал саҳифаларида кенг фикр юритилган. Бундан ташқари унда бошланғич мактаб муаллимларига илмий, амалий ва методик жаҳатдан ёрдам, ҳамда илғор тажрибалар, янги ғоялар, қадриятларимиз ҳақида тушунча берадиган мақолаларни кўплаб учратиш мумкин.

Бошланғич синфларда, арифметик масалаларни ечиш жараёнида ўқувчилар онгига иқтисодий тушунчаларни қандай сингдириш мумкин? Ўзбекистон халқ таълими аълочиси Б.Каримовнинг «Иқтисодий тафаккур» ва Каттақўрғон шаҳридаги 2-мактабнинг бошланғич синф ўқитувчиси У.Каттақулованинг «Бозор ярмаркаси» мақолалари шу муаммога бағишланган.

Буюк мутафаккирларимизнинг маданий-илмий меросларини ўрганиш ҳамманинг бурчи. Шу мавзудаги педагогика фанлари номзоди Солижон Ҳасановнинг «Олимнинг гаплари китобларида...» мақоласи Замахшарий таваллудининг 920 йиллигига муносиб совға бўлган.

«Қадрият», «Донолар бисотидан», «Одобнома», «Нафосат тарбияси», «Руҳият масалалари» рукнлари остида берилган мақолалар, чиройли рангли расмлар ҳам эътиборни тортади. Бир сўз билан айтганда, журналнинг ушбу сони ҳам ўқишлилиги билан диққатга сазовордир.

Олийгоҳ талабалари учун АҚШ университетларида ўқиш имкониятлари

1996-97 Freedom Support Act Undergraduate Fellowship Program

Pending the availability of funding from the United States Information Agency (USIA), ACCELS is pleased to announce the 1996-97 USIA/ACCELS Freedom Support Act (FSA) Undergraduate Program. The Program provides grants to citizens of NIS countries for one academic year of undergraduate study in the United States.

Finalists will be selected through an open, merit-based competition on the basis of academic excellence, knowledge of English and the field of specialisation, and need and preparedness for study in the U.S.

Scholarships will be awarded in the 1996-97 academic year in the following fields: **Agriculture, Business, Communications/Journalism, Computer Science, Criminal Justice/Crime Prevention, Economics, Education (i.e. methodology), English as a Second Language/Teaching English as a Foreign Language (ESL/TEFL), Government/Political Science, Library Science, and Sociology.**

Academic programs will begin in August 1996. Participants will take courses in their area of specialisation as well as classes outside the major field. Students will live in university dormitories and will have the opportunity to participate in campus organizations and activities. Opportunities to conduct independent research will not be provided on this academic exchange.

In order to be eligible for the program, applicants must:

- *be a citizen of NIS countries;*
- *be currently enrolled as an undergraduate student in the first, second or third year of study, in good academic standing, in a university or institute in one of the countries listed above. Students who will be entering the fourth year of study in a four-year undergraduate degree program in September 1996 are not eligible to apply.;*
- *be between the ages of 17 and 26;*
- *have a strong command of written and spoken English;*
- *be able to begin studies in the United States in August 1996.*
- *be able to receive and maintain the US student visa (J-1) required for this program.*

The USIA/ACCELS FSA Undergraduate Program does not discriminate on the basis of race, color, sex, religion, national and ethnic origin, handicap, or disability.

Applications can be obtained from the advising center or offices listed below. Deadline for application is February 3, 1996. Late or incomplete applications will not be considered.

ACCELS Office:
16-A Iakhuty St., Room #716
Tashkent 700015, Uzbekistan
Tel: (3712) 56 55 47

ACCELS Educational Advising Center
80 Uzbekistanskaya St., Room #112
Tashkent 700027, Uzbekistan
Tel: (3712) 45 80 56

Nukus Branch of ACCELS
3 Karakalpakstan St., 2nd Floor
Nukus 742000, Karakalpakstan
Tel: (36122) 4 28 61

Namangan Branch of ACCELS
4 Mashrab St., 4th Floor
Room #421, 422
Namangan, Uzbekistan
Tel: (36922) 6 27 50

Samarkand Branch of ACCELS
39 Amir Temur St.,
Samarkand, Uzbekistan
Tel: (3662) 35 67 80

ЎРГАНИШ ОСОН БЎЛАДИ

Янги қўлланма

«Ўқитувчи» нашриёти «Ўзбек тилининг асосий имло қоидалари»ни юз минг нусхада чоп этди. Китобча Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1995 йил 24 август қарори билан бошланган.

Маълумки, келгуси ўқув йилидан бошлаб умумтаълим мактабларида, ишлаб чиқариш ва саноат корхоналарида барча меҳнат муассасаларида лотин ёзувига ўтиш ҳаракати бошланади. Мазкур китобча ана шу мақсад учун хизмат қилади.

Кирилл алифбосидан фарқли ўлароқ, лотин ёзуви имло қоидалари ҳозирча ҳар биримизга анчайин мураккаб бўлиб туюлмоқда. Мазкур қўлланмада ана шу қийинчиликни бартараф этишга доир йўл-йўриқлар кўрсатилган. Ҳарфлар имлоси сўзлар воситасида берилган. Унлилар, ундошлар имлоси, асос ва қўшимчалар имлоси ҳам изоҳланган. Қўшиб ёзиш, чизиқча билан ёзиш, ажратиб ёзиш, бош ҳарфлар имлоси, кўчириш қоидалари ҳам пунктма-пункт асосланган.

Қоидаларда ўз аксини топмаган айрим масалаларга жавоб тариқасида изоҳ варағи илова қилинган. Ушбу изоҳ варағини Вазирлар Маҳкамасининг топшириғига биноан профессор Шавкат Раҳматуллаев тузган.

«Ўзбек тилининг асосий имло қоидалари» китобчаси бутун оммага мўлжалланган бўлиб, уни тарқатиш масаласи билан республика ўқув-таълим методика маркази шуғулланмоқда.

Тошкент шаҳар ўқитувчилар малакасини ошириш институти раҳбарияти ва касаба уюшмаси институт ходими, педагогика фанлари номзоди, доцент Ҳ. Абдулласвга опаси

Маликахон ая
АБДУЛЛАХУЖА қизи

вафот этганлиги муносабати билан таъзия билдиради.

Тошкент ҳуқуқшунослик ижтимоий таъминот техникуми жамоаси техникумнинг собиқ ўқитувчиси, ижтимоий таъминот Вазирлигининг масъул ходими Абдуҳамид Турдиевга оналари

Мактаб ХАИТОВА

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика институтининг ректорати ҳамда жамоат ташкилотлари, шунингдек, узбек ва қозоқ филологияси факультети жамоаси узбек адабиёти кафедрасининг доценти, филология фанлари номзоди Тоҳир Шермуродовга онаси

Саодат
МУҲАММАДИ қизи

вафоти муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

Тошкент вилояти педагогика билим юрти жамоаси директор муовини Р. Мирҳусановага отаси

Мирҳайдар МИРҲУСАНОВ

вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Тошкент вилояти педагогика билим юрти жамоаси умумтаълим фанлари методик бирлашмасининг раиси М. Набиевага акаси

Ҳуснитдин МАҲМУДОВ

вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик изҳор этади.

«МАЪРИФАТ»

ТАЪСИС ЭТУВЧИЛАР:
Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий қўмитаси.

Бош муҳаррир
Саъдулла ҲАКИМ.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 20.
Рақам ва далилларнинг ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдирлар. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.
МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32.
ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб — 32-54-17, хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-55-58.
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.
Навбатчи: Икром Бўрибоев.

ИНДЕКС: 64595 Буюртма Г.-0565. Ҳажми 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2 босишга топшириш вақти — 20.00. Топширилди — 20.00. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди.